

Aydın'da Mahalle, Bulvar, Cadde ve Sokak Adları: Şehrsel Toponimik Özellikler¹

District, boulevard, avenue and street names in Aydın: Urban toponymic features

Sultan Baysan² ve Aysun Kara^{3*}

² Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Anabilim Dalı, Aydın

³ Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans öğrencisi, MEB Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Aydın

Öz: Yer adlarının kaynaklarının bilinmesi yeni nesillerin kültür ve kültürel öğelere sahip çıkması, yaşanılan mekânı algılama ve anlamlandırması açısından önemlidir. Aydın farklı uygarlıkların yaşam alanı olarak zengin geçmişe ve bereketli topraklara sahiptir. Fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri açısından oldukça elverişli bir lokasyonda yer alan Aydın'ın şehir kimliğini ortaya çıkarmak için bu çalışmada, toponimi biliminin esasları çerçevesinde şehrin, sokak, cadde, bulvar ve mahalle adlarının bir değerlendirmesi yapılmıştır. Günümüzde sokak adlarında numaralandırılmaya geçilmesi sebebiyle numaralandırmadan önceki Aydın merkezde bulunan yer adları değerlendirilmeye alınmıştır. Çalışmada en önemli başvuru kaynağı Aydın Belediyesi'nin İmar ve Şehircilik İşleri Müdürlüğü verileri olmuştur. Sonuç olarak bazı mahallelerde sokak adlarının belirli bir sistematik dâhilinde bitki, yeraltı kaynakları/taşlar ya da kişi adları gibi ortak özellikler açısından sınıflandırıldığı; ancak genel olarak sokak adlarında ortak bir ölçütün kullanılmadığı ve bunun sonucunda dağınık bir adlandırma olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, mahalle, bulvar ve cadde isimlendirmelerinde beşeri unsurların ağırlıklı olduğu; sokak adlarında ise fiziki coğrafya terimlerinin %40'a yakın yer tuttuğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mahalle, bulvar, cadde, sokak (yer) adları, şehrsel toponimi, Aydın.

Abstract: Knowing the sources of place names are important for the new generations in order to possess their cultural elements, to understand and perceive their living space. Aydın has a fertile land, rich historical past as being many different civilizations' living space. The city as being located in a convenient location in terms of physical and human geography, an assessment of the neighborhood street, avenue and boulevard names were done by using the principles of toponymy science. An assessment was made concerning the previous place names in the central Aydın. The most important reference source was the data taken from the General Directorate of Development and Planning by Aydın Metropolitan Municipality. As a result, it was found that some neighborhoods' street names were classified within common features of plants, underground resources/rocks or people's names and so on. However, many street names have no common criteria. Therefore, it has been determined that the naming of streets in Aydın in general was irregular rather than systematic. In addition, neighborhood, boulevard and avenue naming emphasized human geography elements; while street names work more in terms of physical geography which were determined to keep up to 40%.

Key words: Neighborhood, Boulevard, Street (place) names, urban toponymy, Aydın.

¹ Bu makale, "Aydın'da mahalle, bulvar, cadde ve sokak adları: Şehrsel toponimik özellikler" ismiyle 4-7 Haziran 2014 tarihlerinde Türkiye Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde poster bildiri olarak sunulmuş olup, başka yerde yayınlanmamıştır.

* İletişim yazarı: S. Baysan, e-posta: sbaysan@adu.edu.tr

1. Giriş, Kuram ve İlgili Çalışmalar

Son yıllarda sosyal bilimlerin az ilgilenilen alanlarında etkileyici çalışmalar fazlalaşmıştır. Literatüre her geçen gün farklı yerlerden örnekler yeni katkılar sağlamaktadır. Sosyal yaşamın bu göz ardı edilmiş açılarını araştırmak sosyal işleyişte kültürün rolünü anlamaya yardımcı olmaktadır (Azaryahu, 2011). Sosyal işleyiş anlamının yollarından biri de toponimik görünüşü, bir başka deyişle toplumsal belleğin coğrafyasını ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Yer adları (toponimi) araştırmalarından Alagöz'e (1984) göre ülkelerin coğrafi özellikleri, Aksan'a (1982) göre ülkenin dil ve yerleşme tarihine ve etnik yapısına dair birçok bilgi elde edilebilir. Yer adları bu bilgileri sağlayıcı özelliği nedeniyle dil, folklor, tarih ve coğrafya olmak üzere birçok disiplinin ilgi odağı olmuştur.

Yer isimlendirmeleri ile ilgili literatürde pek çok çalışma bulunmaktadır. Bunlardan de Bres'in (1990) İngiliz köy sokak adlandırmaları ile ilgili çalışmasında yer isimlerinin değişen durumlara burada şehirleşmeye, sokak isimleri özelinde yer isimlerinin nasıl reaksiyon verdiğini, bu isimlerin coğrafi transformasyonlar için bir kanıt olup-olamayacağı sorgulanmakta; beş kategori halinde tipoloji önerilmektedir. Bu kategoriler yakıncöy, köy-içi fonksiyon, yerin tanımlanması, ekonomik aktivite ve diğer başlıkları altında sınıflanmaktadır. Fonksiyonlarını yitiren özelliklerin bulunduğu yerlere ilişkin 'relik yer ismi' kavramı dikkati çekicidir.

Bazı yerlere/ülkelere özgü çalışma sayısı daha fazladır. Azaryahu (2011) literatürde Kuzey Amerika'da sayısız çalışma bulunduğunu; örneklerin İtalya, Yunanistan, Sırbistan ve Hollanda gibi ülkelerden ilgi çekici ve fazla sayıda olduğunu ancak Latin Amerika, Asya ve Afrika ülkelerini örnekleyen çalışmaların az olduğunu belirtmektedir. Uluslararası literatürde Azaryahu'nun (2011) belirttiği özellikle büyük rejim değişikliği olan yerlerden (örneğin Güney Afrika şehirlerinde görülen sömürge geçmişine ve *apartheid* politikası sonrası döneme ilişkin isimlendirmelerde ya da Komünist Blok'un çökmesiyle Doğu Berlin, Bükreş, Budapeşte, Moskova ya da sömürgeci yönetimlerden sonra bağımsızlığına kavuşan Singapur gibi yerlerden gelen örneklerdeki yer isimlerindeki değişikliklerde olduğu gibi) gelen örnekler oldukça dramatiktir. Sert siyasal iklim değişiklikleri, bu yerlerde toplumsal belleği yeniden oluşturmak amacıyla yer isimlendirmelerinde değişikliklere neden olabilmektedir (Azaryahu, 1997 D. Berlin; Light, 2004 Bükreş; Light, Nicolae ve Suditu, 2002 ve Palonen, 2008 Budapeşte; Gill, 2005 Moskova; Yeoh, 1996 Singapur).

Türkiye'de toponimik çalışmaların artış eğiliminde olduğu dikkati çekmektedir. Örneğin, 1984 yılında düzenlenen *Türkiye Yer Adları Sempozyumu* bu alanda yapılmış çalışmaları bir araya getirmesi açısından önemlidir. Şahin, 2010 yılında Türkiye'de bu yıla kadar yapılmış toponimi çalışmalarını listelemektedir. En eski yayın, Hüseyin Nihal Atsız ve Ahmet Naci'nin 1928'de kaleme aldığı "*Anadolu'da Türklere Ait Yer İsimleri*" makalesidir. 2011 yılında Aliagaoglu ve Uzun, şehrsel toponimi (hodonimi) üzerine tipoloji geliştirerek toponimi alanındaki diğer çalışmalar için yol açmışlardır. Toponimi çalışmaları içinde Türkçe literatürde bulunan diğer çalışmalar da en az yukarıda belirtilenler kadar dikkate değerdir. Bunlardan Karaboran (1984), Karaboran (1989), Güney (1994), Koday (2000), Güner ve Ertürk (2004), Özkan ve Yoloğlu (2005), Çelik, Diane ve Ingersoll (2007), Şahin (2010), Günal, Şahinalp ve Güzel (2011) ve Kara (2012) bazılarıdır. Şehrsel topoloji ile ilgili örnekler Ankara (Erdentuğ ve Burçak, 1998), Şanlıurfa (Güenal, Şahinalp ve Güzel, 2011), Balıkesir (Aliagaoglu ve Yiğit, 2013), Niğde (Kara, 2012), Batman (Güenal, 2012) şehirlerindeki gibi birçok çalışmayı içermektedir.

En az kırsal alanlar kadar şehirler de toplumsal belleğin hızlı işlediği yerlerdir. Nasıl kırsal alanlarda yer alan köy ve köyden küçük yerleşmeler toponimik özellikleri ile bu alanlara ilişkin kırsal belleğin metinleriyse, şehrsel toponimi açısından mahalle, bulvar, cadde ve sokak isimleri de şehirlerde toplumsal belleğin coğrafyasını ortaya çıkarmada önemli veri kaynaklarıdır. Şehirlerdeki toponimik isimlendirme şehir belleğinde etkili olan düşünce biçimi ve egemen gücün kullanımı hakkında bilgiler verirken, aynı zamanda şehrin geçirdiği tarihi süreçlerin, coğrafi etkenlerin, kültürel ve politik nedenlerin izlerini taşır. Van Oss'un (1982: 93) vurguladığı gibi isimler

dikkatimizi altta yatan düşünce biçimine (*civic mentality*) çeker. Özkan ve Yoloğlu (2005: 55) “günlük hayatta kullanılan sokak isimlerinin sıkça tekrarlanıp, zihinlere kazınarak, dilin bir parçası olarak bellek projelerinin parçaları” olduğunu ifade ederler. Hatırlatmalar, unutturmalar veya sahiplenmeler yoluyla yapılan isimlendirme politikaları mevcut kimliklerin mücadele şeklini gösterir.

Şehirler, insanoğlunun en son mekânsal evreleridirler. Birçok bakımdan onlara benzerler. Dolayısıyla şehirlerin de kişilikleri vardır (Aliğaoğlu, 2007: 263). Yer adları biliminde sokak adları modern ve batılı bir buluş olarak değerlendirilir (Azaryahu, 2011). Bu adlar şehirsel mekânı düzenlemek ve kontrol etmek için bir ölçek olarak düzenlenmiştir. Bu adlar, tarihi köken ve coğrafi yayılma konusunda bilgi verirken, “ideolojik oryantasyon” hatta zaman zaman yapılan isim değişiklikleriyle “sembolik cezalandırma” amaçlı olarak da kullanırlar (Özkan ve Yoloğlu, 2005; Azaryahu, 2011). Bu nedenle şehirlerdeki sokak, cadde, bulvar ve mahalle isimleri insanların ve toplumların yaşam biçimleri, tarihleri, coğrafi mekânları gibi çeşitli konularda ipuçları verir. Örneğin, ülkemizde Ghandi, Kennedy, Azerbaycan, Bosna-Hersek örneklerinde olduğu gibi dostluk ve kardeşliğe ilişkin birçok cadde ismi kullanılmaktadır. (Aliğaoğlu ve Yiğit, 2013). Balıkesir şehrinin Kurtuluş Savaşında etkin bir rol oynadığı ve bu nedenle Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyete dair cadde adlarının çok yaygın olduğu yine Aliğaoğlu ve Yiğit'in (2013) çalışmalarında ifade edilmiştir. Şanlıurfa şehrinde adını doğal ortamdan alan mekân isimleri fazla olmamakla birlikte, mekân isimleri üzerinde gerek ulusal tarih, gerekse yerel tarih olaylarının önemli derecede ve doğrudan etkili olduğu belirtilmiş; tarihsel olayların isimlendirmeyi etkilediği bunun yanı sıra şehirde kullanılan isimlerin de şehrin tarihsel kökeni ve kültürel geçmişi hakkında önemli bilgiler verdiği ifade edilmiştir (Günal vd., 2011).

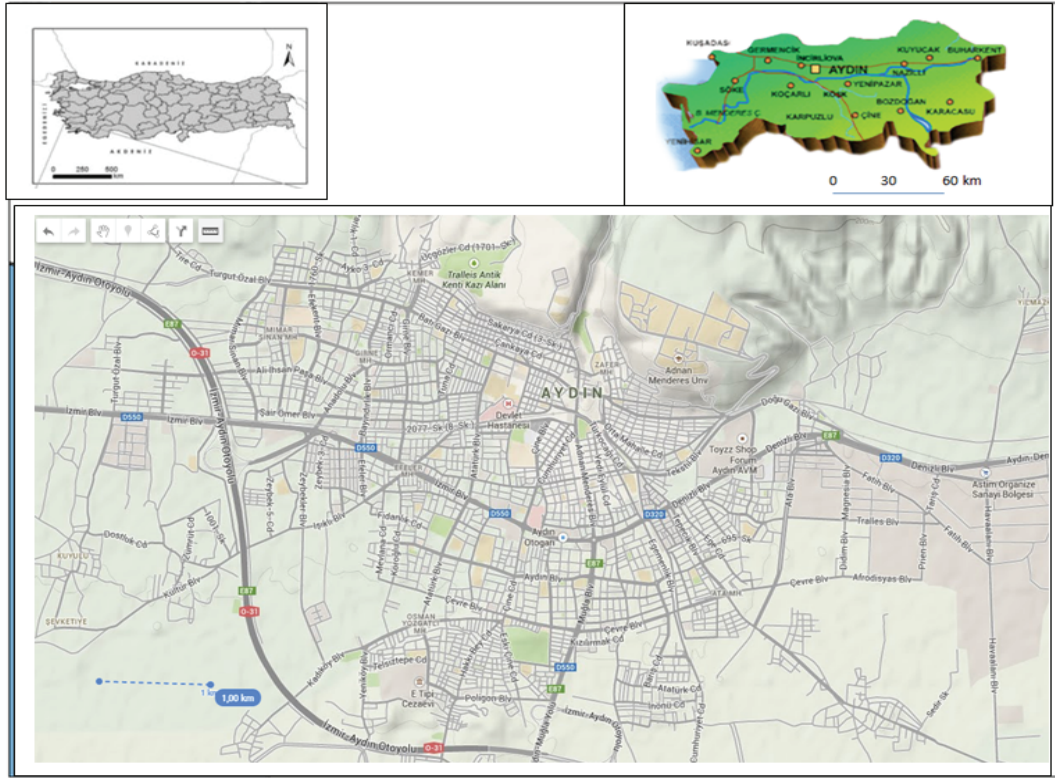
Bir tarihi olay, önemli görülen bir şahıs, coğrafi süreçler ya da politik kararlar sonucu verilen yer isimleri şehirlerin okunup-değerlendirilecek “hafıza metinleri” (Azaryahu, 1996; Alderman 2000) olarak algılanırlar. Bu ‘metinler’ hem coğrafi, hem tarihi, hem politik hem de kültürel süreçler tarafından üretilirken, yönetenlerden oluşan birçok ‘yazar’ tarafından da (Azaryahu, 2011) yazılırlar. Bu yazma işinde dönem dönem bir mücadele göze çarpar. Türkiye’de ‘yazma’ işini 2006 yılında yürürlüğe giren ‘yeni’ Belediye Kanunu gereği belediyelerin meclis kararları doğrultusunda komisyonlar yapmaktadır.

2. Çalışma Sahası

Herodot’un “bizim yeryüzünde bildiğimiz en güzel gökyüzünün altı ve en güzel iklimin bulunduğu yer” dediği; elverişli iklimi, verimli toprakları, zengin kültürü ile önemli bir yerleşim merkezi olan Aydın ili, 37-38° Kuzey paralelleri ile 27-29° Doğu meridyenleri arasında, Ege Bölgesi'nin güneybatı kesiminde yer almaktadır. Batısında Ege Denizi, kuzeyinde İzmir, kuzeydoğusunda Manisa, doğusunda Denizli, güneyinde Muğla yer alır. Çalışmamızın sınırları Aydın şehrini içine almaktadır ve bu alan yaklaşık olarak 37°48'00" ile 37°52'00" Kuzey enlemleri ile 27°54'00" Doğu boylamlarının kesiştiği sahada yer almaktadır.

Aydın şehri, “Orta Menderes Ovası'nın kuzey kesimiyle Aydın Dağları'nın güney yamaçlarının kesiştiği bir alanda” kurulmuş; “ilk kurulduğu alandan Tabakhane Deresi'nin iki yamacı boyunca güneye doğru bir gelişme göstermiştir. Zamanla doğu-batı yönlü tarihi transit ticaret yolu ve 1950'lerde açılan Denizli-Aydın-İzmir devlet karayolunun etkisiyle doğu-batı ve Aydın-Muğla devlet karayoluna bağlı olarak güneye doğru gelişen şehir, bugün de aynı yönlerde gelişimini sürdürmektedir” (Uğur, 2003: 41-42). Ana arterler, doğu-batı ve güney yönlerine uzanmakta, bu arterler şehrin gelişimine yön çizmektedir. Kuzeydeki Aydın Dağları'nın fiziki engel teşkil etmesi nedeniyle şehir kuzeye kapalı olarak ovaya doğru ilerlemekte; bulvar ve caddeler de temel olarak bu doğrultuya koşut gelişmektedir.

İsmi topluluklara dayalı il merkezi adlarından Aydınogulları'ndan aldığı belirtilen (Güner ve Ertürk, 2004: 51) Aydın şehri, 2014 yılında büyükşehir statüsü kazanmıştır. Çalışma şehrin büyükşehir statüsü kazanmadan önceki merkez ilçe sınırlarını kapsamaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışma alanı lokasyon haritası (Kaynak: <http://www.csb.gov.tr/iller/aydin> ve Başarsoft Google)

Bu çalışmada Aydın'ın şehir kimliğini algılamada faydalı olacağını düşündüğümüz, günümüzde mevcut yirmi dört mahalle içerisinde yer alan mahalle, bulvar, cadde ve sokak adlarının tasnifi yapılmıştır. Çalışmanın önemi yer adlarının kaynaklarının bilinmesi, kültüre-kültürel öğelere yeni nesillerin sahip çıkması açısından Aydın'da şehrsel mekânın şekillenişindeki etkenler ile durumu ortaya çıkarmasından ve literatüre şehrsel mekânın isimlendirmesi konusunda Aydın örneğini kazandırmasından gelmektedir. Çalışma isim belirlemelerindeki süreç ve etkenlerin tartışılması ile bir kez daha şehrsel mekâna dikkati çekecek, yeni mekânlar şekillenirken paydaşların görüşlerinin alınmasının önemine vurgu yapacaktır.

Çalışma sahasını oluşturan Aydın'ın, Osmanlı döneminde 15. yüzyılda 7 mahalleli küçük bir kasaba iken 1845 yılında üçü gayr-i müslim, 21'i Müslüman toplam 24 mahalleden oluştuğu belirtilmektedir. Günümüzde bu mahallelerden Köprülü, Kemer, Orta ve Ramazanpaşa mahallelerinin isimleri aynı kalırken, eski adları Çıksorut, Terziler, Kubbeli Mescit olan bazılarının ise yeni adları sırasıyla Mesudiye, Cumhuriyet ve Kurtuluş olarak değiştirilmiştir. Ayrıca, Mimar Sinan Mahallesi gibi yeni kurulan mahalleler de bulunmaktadır (Ortaç, Yapucu ve Özgün, 2010).

Yer adları çalışmaları son zamanlarda tanımlama ve sınıflama çalışmalarından 'eleştirel toponimik araştırmalar' yönüne kaymışlardır. Çünkü yer isimlerinde beşeri mekân her kesimce kullanılmaya devam ettikçe, kültürel turizm endüstrisi genişlemeye ve 'marjinal gruplar' o mekanda tanınmak istedikçe ve hükümetleri yönetenler değiştikçe yer isimlerinin de dinamik olması kaçınılmaz olacaktır (Alderman, 2000). Araştırmaların da eleştirel yöne kaymaları bu açıdan bakıldığında doğaldır. Dolayısıyla araştırmalarda genellikle yer isimlendirmelerinin politik analizi ve kültürel altyapısı üzerinde yoğunlaşmaktadır (Rose-Redwood ve Azaryahu, 2010). Bu çalışma, Aydın'da yer isimlendirmelerinde Aliğaoglu ve Uzun'un (2011) tipolojisini de kullanarak Aydın merkez ilçe için tanımlama ve sınıflama yapacağı gibi aynı zamanda mahalle, bulvar, cadde ve sokak adlandırmalarında politik izleri de arayacak, şehrin kültürel yapısında yer isimlerinin önemini

belirlemeye çalışacaktır. Böylelikle Aydın için yer adlarının toplumsal belleğe katkısının ortaya konulması hedeflenmektedir. Çünkü yer adları o yerin tarihine karşı halkın belleğini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda geçmişi nasıl yorumlayacağı ve ona nasıl değer vereceğini de şekillendirir (Alderman, 2000).

3. Materyal ve Yöntem

Bu çalışma, Aydın merkez ilçe içerisinde yer alan 24 mahalledeki sokak isimlerinin adlarının tasnifi ile birlikte mahalle, bulvar ve cadde adlarının da sınıflandırılmasını kapsamaktadır. 31.07.2006 tarih ve 26245 sayılı *Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik* çerçevesinde ulusal veri tabanına yönelik Türkiye genelinde sokak adlarında numaraya geçilmiş, ancak bu çalışmada numaraların şehir kimliği hakkında fazla fikir veremeyeceği düşünüldüğünden numaralandırmadan önceki sokak adları değerlendirilmeye alınmıştır. Bütün bulvar, cadde ve sokak isimleri incelenmiş, sokak adlarının tamamının büyük yer tutacağı düşünüldüğünden yaklaşık 600 sokak ismi ile daha ayrıntılı bir açıklamaya gidilmesine çalışılmıştır.

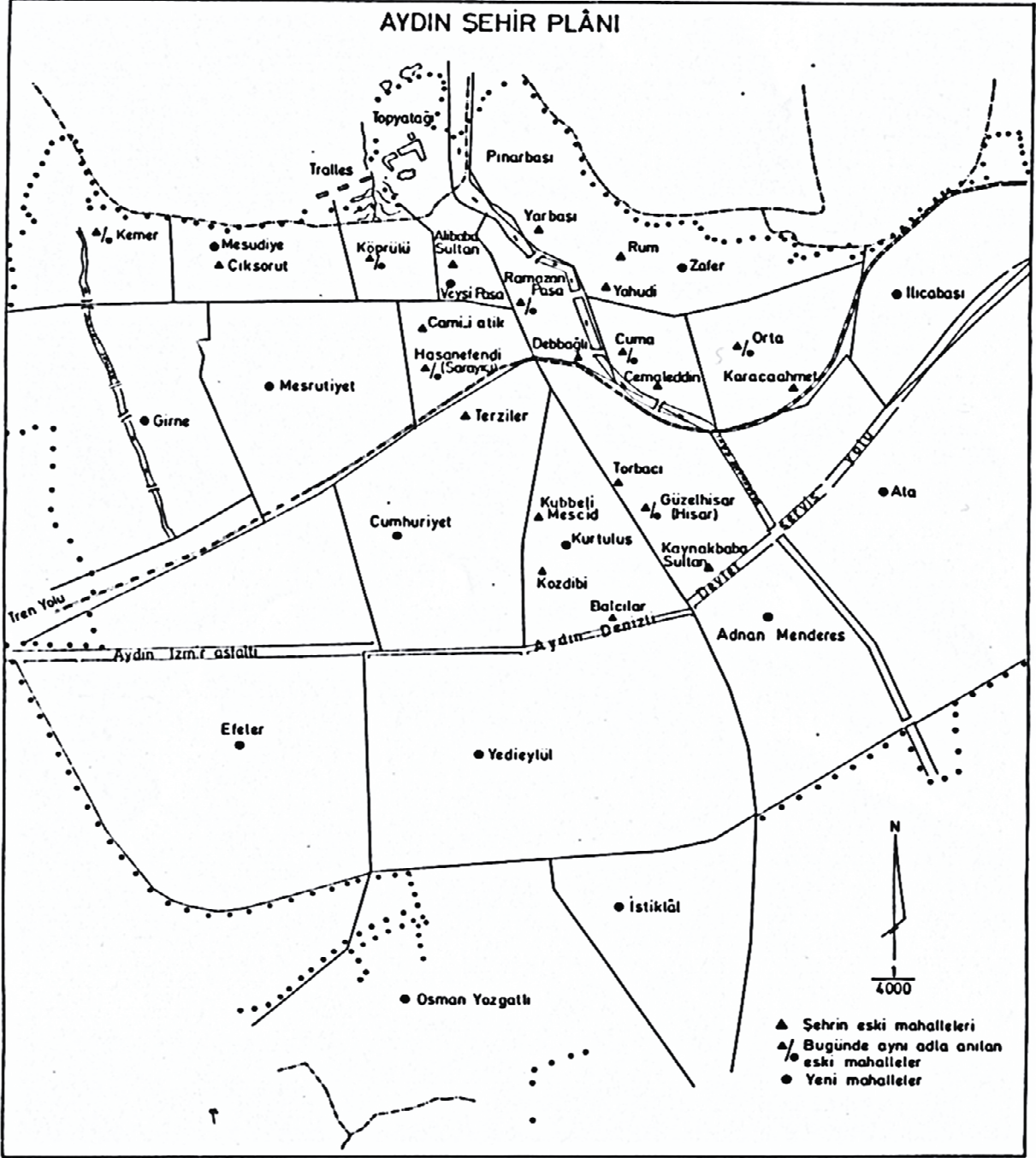
Bu aşamada temel veri kaynağımız Aydın Belediyesi olup konu ile ilgili İmar ve Şehircilik İşleri ve Kültür ve Sosyal İşler müdürlükleri ile görüşülmüştür. Belediyeden temin edilen numaralandırmadan önceki ve güncel mahalle, bulvar, cadde ve sokak adları listesi ve Aydın Kent Planı araştırmanın temel materyalini oluşturmuştur. Zaman zaman bu liste ile Kent Planı arasındaki uyumsuzluklar olduğunda Aydın Kent Planı esas alınmıştır. Ayrıca Aydın İl Kültür Müdürlüğü yetkilileri ile görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışmada kullanılan veriler Aydın'ın büyükşehir statüsü kazanmadan 2014 öncesi durumunu göstermektedir. Büyükşehir Belediyesi ve Merkez Efeler Belediyesi haritaları çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla henüz hazır değildir. Bunlara ek olarak çeşitli muhtarlıklar, Aydın Eski Eserleri Sevenler Derneği ve yerel gazete yazarlarıyla da görüşülmüştür. Yine Aydın Kent Planı üzerinde sokak isimlendirmelerinde ortak noktaları görebilmek amacıyla işaretlemeler yapılmıştır. Ayrıca yerleşme ve mekân adları ile ilgili olarak ülkemizde ve uluslararası literatürdeki çalışmalara ulaşılmıştır.

Mahallelere bağlı bulvar, cadde ve sokak isimlendirilmelerine ilişkin yapılan sınıflandırmada Karaboran'ın (1984) ülkemizde köy yerleşimleri için oluşturduğu, doğal ve beşeri çevre elemanlarının yerleşmelere etkisi temelinde oluşturulan sınıflandırma dikkate alınmıştır. Karaboran (1984) yerleşim yerleri adları ile ilgili yaptığı çalışmada adlandırmada doğal çevre elemanlarının büyük oranda etkili olduğu kanaatindeydi. Ancak, elbette ki beşeri unsurların da bu adlandırmalarda oldukça etkili olduğu belirtilmektedir (Doğanay, 1997). Bu çerçevede Karaboran (1984) Türkiye'de köy yerleşim yeri adlarını coğrafi bakış açısına da uygun olarak iki büyük kategoriye ayırır. Birinci ana başlık fiziki coğrafya terimlerine göre yer adlarıdır. Bu da kendi içerisinde hidrografik, fitolojik elemanlar gibi alt başlıklarla sınıflandırılır. İkinci ana başlık ise beşeri coğrafya terimlerine göre yer adlarıdır. Yine bu başlık kendi içerisinde tarihi yerlerle ilgili olanlar, dini kökenli adlandırmalar şeklinde alt başlıklarla ifade edilir. Bu temel ekseninde kendi içinde alt başlıklar ile şekillenen adlandırmalarda Koca ve Yazıcı'nın (2011) "*Afyonkarahisar İlindeki İdari Yerleşmelerin Toponimik Sınıflandırılması*" isimli çalışmaları da önemli başvuru kaynağını teşkil eder. Dolayısıyla, bu çalışmada Karaboran (1984), Doğanay (1997) ile Koca ve Yazıcı'nın (2011) çalışmalarındaki kategoriler göz önüne alınarak mahalle, bulvar, cadde ve sokak adları sınıflandırılmış ve çizelgeler haline getirilmiştir. Bu kategoriler içinde gök cisimleri, doğa ve doğa olayları, antik şehirler gibi farklı sınıflar da bulunmaktadır. Bu nedenle, Aliğaçoğlu ve Uzun'un (2011) caddeler için oluşturdukları tipoloji de ayrıca sınanmış, bu tipolojiye göre Aydın'da bulvar ve caddeler için ayrı çizelgeler hazırlanmış; bu çalışmalardaki kategorilerin özellikle sokak isimlendirmelerinde yetmediği durumlarda Aydın'a özgü ayrı kategoriler oluşturulmuştur.

4. Analiz ve Bulguların Yorumlanması

4.1. Mahalle Adları

Daha önce adı geçen *Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmeliğe* göre mahalle, belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idari birim olarak tanımlanmıştır. Karakuyu (2007) mahalleyi birbiri ile bütünleşmiş, ortak hakları ve sorumlulukları bulunan bir topluluğun yaşadığı yer olarak tanımlamaktadır.

Şekil 2. Aydın şehri eski ve yeni mahalleleri (Kaynak: Tozduyan, A., 1992)

Araştırma konumuz olan Aydın şehrinin, büyükşehir olmadan önce 24 mahallesi vardır. Şekil 2'deki şehir planı Aydın şehrinin eski ve yeni mahallelerini bir arada göstermektedir. Bu haritaya göre üçgen ile gösterilenler eski, içi dolu daire ile gösterilenler ise bugünkü mahallelerdir. Eskiden beri var olan mahalle sayısı Kemer, Köprülü, Hasanefendi (Sarayıçi), Ramazanpaşa, Cuma ve Orta olmak üzere 6'dır (Uğur, 2003). Eski mahallelere göre daha yeni olanlar ise Girne, Meşrutiyet, Ilıcabaşı, Cumhuriyet, Kurtuluş, Efeler, Yedi Eylül, Adnan Menderes, Ata, Osman Yozgatlı, Zafer, Zeybek, Fatih, Mimar Sinan, Ramazan Paşa, Veysi Paşa ve İstiklal mahalleleridir. Bugün var olmayan mahalleler de vardır. Bunlar arasında Yarbaşı, Rum, Yahudi, Terziler, Cemaleddin, Kubbeli Mescid, Kozdibi, Balcılar, Torbacı, Kaynak Baba Sultan sayılabilir.

Eskiden beri var olan yukarıda isimleri belirtilen 6 mahalle dışında kalan mahalleler, “zamanla yapılan yeni bölümlenmeye göre yeni isimler alan mahallelerin içinde kalmıştır. Bunlardan “Alibaba Sultan Mahallesi bugünkü Veysipaşa olarak bilinen mahallenin; Kaynak Baba Sultan, Hisaryakası ve Torbacı mahalleleri Güzelhisar Mahallesi'nin; Balcılar, Kurtuluş Mahallesi'nin; Cemaleddin, Cuma Mahallesi'nin; Cami-i Atik, Hasanefendi Mahallesi'nin; Çıksorut, Mesudiye Mahallesi'nin; Debbaglı, Ramazanpaşa Mahallesi'nin; Terziler Cumhuriyet Mahallesi'nin; Rum, Ermeni ve Yahudi mahalleleri Zafer Mahallesi'nin sınırları içerisinde kalmıştır” (Uğur, 2003).

Eski mahalleler arasında Rum ve Yahudi mahallelerinde olduğu gibi daha önceki nüfusun nerede ikamet ettiğine dair izler bulunabilirken; Terziler, Balcılar, Torbacı gibi isimlerde de ekonomik faaliyet kolu ile ilgili bilgi alınabilmektedir. Ceviz veya ateş (tdk.gov.tr) anlamına gelen koz kelimesini içeren ve bugün Kozdibi Meydanı olarak geçen yerde eskiden bir mahalle bulunmaktadır. Günümüzde Kurtuluş ve Cumhuriyet mahalleleri sınırları arasında bulunan bu bölgenin isminin, burada bulunan Kozdibi Camisi'nden gelmiş olabileceği ve bu caminin avlusunda da burada var olduğu söylenegelen bir ceviz ağacından hareketle Koz Dede isminde bir yatacın bulunduğu belirtilmektedir (Bayındır ve Poyrazoğlu, 1966).

Mahallelerin isimleri ile ilgili yapılan araştırmada adını doğal çevre elemanlarından alan mahallelerin azlığı (2 adet) dikkat çekmektedir. Bunda Doğanay'ın (1997) belirttiği, Aliğaoğlu ve Yiğit'in (2013) tespit ettiği şehirsel yerleşmelerde beşeri etkenlerin ağır bastığı şeklindeki görüş etkili görünmektedir. Hatta Orta Mahalle adının Horasan çevresinden gelen Türklerin burada konaklayıp ordugâh kurdukları bu sebeple mahallenin ordu durağı yapılmasından dolayı ordu-ortu-orta mahalle şekline dönüştüğü söylentisinden (Bayındır ve Poyrazoğlu, 1966) hareketle bu adın da beşeri kökenli olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, adını fiziki elemanlardan alan mahalle sayısı bire düşer. Gerçekten bu mahallenin adı 'Orta' olmasına karşılık Aydın'ın doğusundadır. Böylelikle belirtilen söylencenin doğruluğu mahallenin bulunduğu ortada yer almayan konumu itibarıyla de desteklenmektedir. Ilıcabaşı ise adını jeotermal kaynaklarından alır.

Çizelge 1. Aydın'da mahalle adlarının doğal ve beşeri çevre özelliklerine göre sınıflandırılması

Doğal çevre özellikleri	Mahalle adı	Sayı	Beşeri çevre özellikleri	Mahalle adı	Sayı
Adını hidrografik özelliklerden alanlar	Ilıcabaşı	1	Adını tarihi, sosyal, kültürel değer ve yapıardan alanlar	Kurtuluş, Zafer, Yedi Eylül, İstiklal, Cumhuriyet, Meşrutiyet, Kemer, Köprülü, Güzelhisar, Zeybek, Efeler, Girne	12
Adını bulunduğu konumdan alanlar	Orta	1	Adını yerel veya ulusal değer verilen şahsiyetlerden alanlar	Ata, Adnan Menderes, Fatih, Mimar Sinan, Hasan Efendi, Osman Yozgatlı, Ramazan Paşa, Veysi Paşa	8
			Adını duygulardan alanlar	Mesudiye	1
			Dini kökenli adlar	Cuma	1
Toplam		2	Toplam		22

Aydın'da en fazla frekansa adını beşeri coğrafya kökenli tarihi, sosyo-kültürel değer ve yapılardan alan mahalleler sahiptir (12 adet). Adını yerel veya ulusal değer verilen şahsiyetlerden alanlar 8 adetken, adını duygulardan ve dini kökenden alanlar ise 1'er adettir (Çizelge 1).

İlk adları Aşağı Kozdibi, Yukarı Kozdibi olan semtlerle, eski Kutb-u Ala ve Terziler mahallelerini içine alan Kurtuluş Mahallesi bölgesine 28-30 Haziran 1919'da Aydın'ın birinci kurtuluş muharebelerinde zeybeklerin şehre girişlerinde ilk kurtarılmış mahalle ve semtler oldukları için Kurtuluş adı verilmiştir. Yine Zafer, Yedi Eylül, İstiklal, Cumhuriyet, Zeybek, Efeler mahalleleri Cumhuriyetin kuruluş felsefesine uygun sembolik değerleri akla getirmekte; toplumsal belleğe hatırdı tutulması gereken mesajları iletmektedir. Bunlardan Cumhuriyet Mahallesi Cumhuriyetin ilanından sonra gelişmiş olduğundan bu isimle adlandırılmıştır (Bayındır ve Poyrazoğlu, 1966).

Zafer Mahallesi ise Kurtuluş Savaşı öncesi Rumların oturduğu bir mahalledir. Aydın 7 Eylül 1922'de düşman işgalinden kurtulunca Rumlar mahalleyi terk etmiş; yıkıntılar içerisinde kalan mahalleye daha sonra kooperatif kurulmuş ve Denizli Babadağ'dan gelen göçmenler yerleştirilmiş; mahalle kooperatif yapıları ile gelişince mahalleye Aydın'ın kurtuluşunu simgeleyen Zafer ismi verilmiştir (Bayındır ve Poyrazoğlu, 1966).

Meşrutiyet Mahallesi, 1913 yılında Balkan Savaşı sonunda Anadolu'ya göç eden Rumeli göçmenlerinin yerleştirilmesi için kurulmuş bir mahalledir. Mahalle, 1912-1917 yılları arasında Aydın Mutasarrıfı Hüsnü Bey tarafından Balkan Harbi göçmenlerini yerleştirmek üzere kurulmuştur (Bayındır ve Poyrazoğlu, 1966). Bu dönemde Edirne, İzmir ve Aydın çevresinde yaşayan Rumların Yunanistan'a göç etmesinden dolayı boşalan yerlere Türklerin yerleştirilmesi amacıyla savaş dönemi ve sonrasında gelen göçmenlerin büyük bir kısmı yerleştirilmiştir. Balkan Savaşının başladığı 1912'den 1920'ye kadar 300.000'e yakın göçmenin Aydın ve İzmir bölgesine yerleştirildiği görülmektedir. Bu dönemde Aydın vilayeti yetkililerinin devlet yönetimine sadece çiftçi değil, tütün ve meydan kökü işlerinde çalışanlar ve tüccarlar gibi diğer meslek gruplarının da iskân ettirilebileceğini bildirdikleri rapor edilmektedir. Yine bu dönemde göç eden öğrencilerin eğitimini devam ettirmeleri için 7 yıllık 2 iptidai mektebinin (ilkokul) açılması kararlaştırılmış olması da dikkat çeker (Arslan, 2008). Uğur (2003) 1911 yılından itibaren göçmenlerin yerleştiği diğer mahallelerin ise Kemer, Mesudiye, Orta mahalleleri ile Tellidede olduğunu belirtmektedir.

Aydın'da adını tarihi, sosyokültürel değer ve yapılardan alan mahalleler 12 adettir. Cumhuriyet Döneminde Aydınogulları güzel hisarını hatırlamak ve unutturmamak için eski Tabaklı Mahallesi ve çevresine Güzelhisar Mahallesi ismi verilmiştir. Köprülü Mahallesinin adı ancak söylentilere göre tespit edilebilmektedir. Eskihisar Mahallesine Cihanoğlu Camisi'nin duvarlı kemerlere dayandırılmış olmasından ve bugünkü Mesudiye (eski Çıksorut) semtine giderken yolun bu kemerlerin altından geçmesinden dolayı Köprülü denilmektedir (Bayındır ve Poyrazoğlu, 1966). Akbulut (2008) bu mahallenin Aydın'ın en eski mahallesi olduğunu belirtmektedir. Aynı yazar bu bilgilerin yanlış olabileceğini, mahallenin isminin Evliya Çelebi'nin İçkale olarak belirttiği alandan gelmiş olabileceğini; çünkü hem Cihanoğlu Camisinin yapımı (1756) hem de Çıksorut Mahallesinin oluşumunun Evliya Çelebi'nin ziyaret yılı olan 1671'den daha sonraki tarihlerde meydana geldiğini belirtmiştir. Kemer Mahallesinin, Aydın şehrinin batısındaki Kemer Çayı üzerinde tarih öncesi dönemlerde yapılmış bir köprünün kemerlerinden dolayı önce Kemer Köyü sonra şehre bağlanınca Kemer Mahallesi olarak anıldığı ifade edilmektedir (Bayındır ve Poyrazoğlu, 1966).

Hasan Efendi Mahallesi adını Hasan Çelebi'nin yaptırdığı ve şimdiki adı 'Eski Yeni' olan camiden almıştır. Hasan Efendi, Ramazan ve Üveys paşalar Aydın'ın ileri gelenlerinden Kadı Mevlana Muhiddin Mehmet'in oğullarıdır. Bu kişiler 16.-17. yüzyıllarda yaşamışlardır. Üveys ismi zamanla halk dilinde Veysi olarak söylenegelmiş ve Veysi Paşa Mahallesine adını vermiştir. Üveys Paşa Aydın'da eğitim almış İstanbul'da Maliye sınıfına girmiş ve defterdarlık yapmıştır. Hasan Efendi, Selanik, Mekke ve Edirne'de kadılık yapmıştır. Ramazan Paşa ise kardeşi Üveys Paşa gibi maliyeden yetişmiş, baş defterdarlık görevi yapmış ve Kıbrıs Beylerbeyliğinde de bulunmuştur. Bu kardeşlere atfen adlarıyla anılan her üç mahallede bu kişiler tarafından yaptırılan birer cami mevcuttur (Gökbel ve Şölen, 1936).

Girne Mahallesi, Aliğaoğlu ve Uzun'un (2011) caddeler için hazırlamış olduğu tipoloji denemesinde yer alan 'dostluk ve kardeşlik' temasına uymaktadır. Burası 1978'de Meşrutiyet Mahallesi'nin batı kısmı alınarak mahalle yapılmıştır. 1979'da da Cumhuriyet mahallesinin batısı Efeler; Aydın-Denizli karayolunun güneydoğusundaki Kanlıkavak denilen saha da Ata Mahallesi olmuştur (Uğur, 2003). 2001 yılında Efeler mahallesinin doğu kısmı Atatürk Bulvarı boyunca ayrılıp Fatih Mahallesi oluşturulmuştur. 1996 yılında oluşturulan daha çok konut yerleşimi bulunan Mimar Sinan ve sanayiye barındıran Zeybek mahallelerinden sonra kurulan Fatih Mahallesi ise son kurulmuş mahalledir.

Siyasal yelpazenin kaydığı yön doğrultusunda özellikle kişi adlarında daha belirgin isimlendirmeler, zaman zaman da değişmeler söz konusu olabilmektedir. Aydın'da adını önemli şahsiyetlerden alan Adnan Menderes, Fatih, Mimar Sinan, Hasan Efendi, Osman Yozgatlı, Ramazan Paşa, Veysi Paşa mahallelerinde olduğu gibi pek çok bulvar, cadde ve sokak isimlerinde siyasi yelpazenin çeşitli yönlerinde isimlendirmeler bulunmaktadır.

Kökene tam olarak tespit edilemese de Mesudiye Mahallesi'nin adını duygulardan aldığı ya da buranın isim kökenli olabileceği düşünülmektedir. Cumhuriyet öncesinde Balkanlardan gelen göçmenlerin yerleştiği bir yer olan bu mahallenin ismi 'mutlu, huzurlu yer' anlamında verilmiş olabilir. Genellikle göçmenlerin, geldikleri yerlere Öztürk'ün (1990: 115) çalışmasında da tespit ettiği gibi onları iskân ettiren padişahların isimlerine atfen Hamidiye, Selimiye gibi isimler verdikleri bilinmektedir. Göçmenler aynı zamanda gelinen yerin mutluluk getirmesi dilekleriyle de adlandırma da yapmışlardır. Örneğin, İzmir'de Hayrabad, Manisa'da Ferahiye isimlerinde olduğu gibi Aydın'da da Mesudiye Mahallesi'nin isimleri yeni yerin göçmenlere mutluluk getirmesi beklentisini yansıtmaktadır.

Bayındır ve Poyrazoğlu'na (1966) göre mahallenin eski adı olan 'çık sorut' sözlerinin mutluluk anlamında olduğu düşünülecek bu isimle adlandırıldığı tahmin edilmektedir. Ancak, Divan-ı Lügat-it Türk'e göre 'sorut' kelimesinin buruşmak, 'çık' kelimesinin ise nemlenmek (Aydın'da yüksek sıcaklıklar da göz önüne alındığında dolayısıyla terlemek) anlamına geldiği, dolayısıyla mahallenin topografik durumunun buna uyduğunu belirtmişlerdir. Bu durumu açıklamak için de yazarlar o yıllardaki izlenimlerine göre, sokakları inişli-yokuşlu, evlerin ve yolların birbiri üzerine yığılmış gibi görüldüğü, yollarda çukur ve tümseklerin fazla olduğunu belirtmektedir. Yine yukarıdan aşağıya doğru yollardan evlerin çatısına, bir evden diğer eve suların aktığı, bu nedenle de bölgenin 'buruşuk' ve 'nemli' bir görünüşü olduğu şeklinde mahalleyi tarif etmektedirler. Dolayısıyla mahallenin önceki adının doğal unsurlardan gelmiş olabileceği söylenebilir.

Şehir merkezine yakın diğer bir mahalle olan Cuma Mahallesi eski dönemde şehir kalesinin dışında kalmaktadır. Bayındır ve Poyrazoğlu (1966) tarafından sur dışında ikamet eden halkın Cuma namazını kılmak için bu mahalledeki Ak Mescit'te toplandığı ve bu nedenle canlanan mahalleye Cuma Mahallesi denildiği belirtilmektedir.

Aydın şehri için Efe ve Zeybeklik geleneği çok önemlidir. Bilindiği gibi efe, zeybek gruplarının başıdır. Zeybekler arasında kahramanlık yapmış cesur ve mert kişiler arasında seçilir. Zeybekler, efenin emriyle kızanları yetiştirirler. 'Zeybeklerden eğitim gören, silahlı onurlu adamlardan oluşan genç kişilere, kızan denir'. Bunlar belirli bir zaman kızan olarak zeybeklerden eğitim gördükten sonra zeybek sınıfına alınırlar (<http://imamkoy.com/index.php/koyumuzun-kadin-kahramani-cete-ayse>). Bölgenin yakın tarihinde efe ve zeybeklerin önemi büyüktür. Bunun etkisiyle de Aydın merkezde 'Zeybek ve Efeler' adlarında iki mahalle vardır ve Aydın Büyükşehir olduktan sonra merkez ilçeye 'Efeler' ismi verilmiştir.

4.2. Bulvar Adları

Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmeliğe göre *bulvar*, yerleşim yeri içindeki geniş, trafikte gidiş geliş yönleri ile ayrılmış caddeyi ifade eder. Türk Dil Kurumu güncel sözlüğünde ise bulvar terimi, "şehir içindeki ağaçlı cadde" olarak tanımlanmıştır.

Şehirlerde yer adlarında doğal unsurların etkileri bazen bariz olabilir. Bu, Türkiye'nin coğrafi özelliklerinin çeşitlilik göstermesinden kaynaklanmaktadır (Güner ve Ertürk, 2004). Aydın'da doğal unsurlarla ilgili Taşlıboğaz ve Kızılçay bulvarları örnek olarak gösterilebilir. Ancak isim olarak iddialı olsalar da bulvarlarda fiziki coğrafya temelli isim sayısının azlığı daha fazla dikkat çekmektedir.

Aydın ilinde bulvar adlarına bakıldığında tespit edilen toplam 77 adet bulvar içinde 75 adedi beşeri çevre özellikleriyle ilgilidir. Doğal unsurlara atfen isimler 2 iken, beşeri unsurlar içerisinde kişi adlarının ve tarihi, sosyo-kültürel değer ve yapı adlarının önemli yer tuttuğu görülmektedir (23'er adet) (Çizelge 2). Kişi adları içerisinde ülkemize mal olmuş ulusal şahsiyetler ağırlıklı olmakla birlikte şehre özel yerel aynı zamanda ulusal şahsiyetler de yer almıştır. Bunlar arasında Adnan Menderes ve daha sonra üzerinde durulacak olan İsmet Sezgin sayılabilir.

Foto 1. Adnan Menderes Bulvarı Kuzey kısmı (Kaynak: Aydın Belediyesi Fotoğraf Arşivi)

Adnan Menderes Bulvarı ismini 1950-1960 arasında başbakanlık yapmış olan ulusal şahsiyetten almaktadır. Burası Aydın'ın sadece araç değil, eskiden beri önemli ticaret merkezi olması dolayısıyla yaya trafiği açısından da en işlek bulvarlarından birisidir (Foto 1). Bulvarın üst kısmında resimde görülen Şehitler Abidesi'nin sağ tarafı bu çalışmanın caddeler kısmında daha geniş sözü edilecek olan Cumhuriyet Caddesi'ne açılmaktadır.

Şehre hizmet etmiş, tarihi ya da 'kanaat önderleri' olarak bilinen kişiler Aydın'da da mekânlara isimlerini vermiştir. Örneğin, Ünal Özgödek Merkez, Hatay, Kars, Niğde valiliklerinden sonra 1988 yılında Aydın valiliğine atanmış ve görevi sırasında hayatını kaybetmiştir. Aynı isim diğer görev yaptığı yerlerde de örneğin Niğde'deki cadde isimleri arasında da dikkat çekmektedir (Kara, 2012: 155). Buna rağmen Vali Ünal Özgödek gibi Aydın'a hizmet etmiş ve Erzincan Valiliği sırasında

vefat etmiş olan sadece Aydın'ın değil aynı zamanda ülkenin de değerli şahsiyetlerinden birisi olan Recep Yazıcıoğlu adına çalışmamız kapsamında sergi salonu hizmeti gören kültür merkezi dışında bir isimlendirmeye rastlanmamıştır.

17. yüzyılda yaşamış saz şairlerinden olan Şair Ömer'in Aydın'lı olduğuna dair rivayetler yer almaktadır. Şiirleri, Sadettin Nüzhet Ergun tarafından toparlanarak bir divan halinde yayınlanmış olan, Şair Ömer, bir şiirinde 'Vatan-ı ilimiz Aydın ilidir' mısraı ile kendisinin Aydın'lı olduğunu bildirmektedir (Ergenekon, 1973: 139). Ayrıca şairin Aydın Halkevi Yayınları tarafından basılmış bir kitabı da bulunmaktadır (Gün, 1939). Yörük Ali Efe ise milli mücadele sırasında özellikle 16 Haziran 1919'daki Malgaç Baskını ve sonrasındaki Aydın savunmasına katkısı ile değerli bir Kurtuluş Savaşı kahramanıdır.

Çizelge 2. Aydın merkezde bulunan bulvar adlarının sınıflandırılması

Doğal çevre özellikleri	Bulvar adı	Sayı	Beşeri çevre özellikleri	Bulvar adı	Sayı
Kayaçlarla ve yer şekilleriyle ilgili olanlar	Taşlıboğaz	1	Adını kişilerden alanlar	Ata, Atatürk, Doğu Gazi, Batı Gazi, İsmet Paşa, Celal Bayar, Yörük Ali Efe, Adnan Menderes, Süleyman Demirel, İsmet Sezgin, Rauf Denктаş, Turgut Özal, Şair Ömer, Ünal Özgödek, Beyazıt, Fatih, Ali İhsan Paşa, Enver Paşa, Namık Kemal, Mimar Sinan (eski adı Deştepe) Kanuni, Osman Gazi, Piri Reis	23
Hidrografik elemanlarla ilgili olanlar	Kızılçay	1	Adını tarihi, sosyal, kültürel değer ve yapılardan alanlar	Efeler, Egemenlik, Hürriyet, Şehitler, Anayasa, Meşrutiyet, Zeybek, Merkez, Zeybekler, İstasyon, Hükümet, Tekstil (eski adı Kubilay), Müze, Poligon (eski adı Poligon Caddesi), Bayındırlık, Havaalanı, Köşk, Efekent, Kemer, D.S.İ, Otogar, Yenikent, Polis Okulu	23
			Şehir/ bölge	Anadolu, Aydın, İzmir, Denizli, Muğla, Girne, Lefkoşa, Köşk, Nazilli (eski adı Tekstil), Çine, Didim	11
			Adını köylerden alanlar	Balıkköy, Yeniköy, Kadıköy, Çeştepe, Tepecik, Kuyulu, Kardeşköy, Şevketiye, Işıklı	9
			Antik şehirler	Afrodisyas, Milet, Tralles, Alinda, Prien, Alabanda	6
			Mesleki adlar	Gıdacılar	1
			Diğer	Çevre, Batı Çevre	2
Toplam		2	Toplam		75

Aydın'da sayısı 11'i bulan daha ziyade Aydın'ı İzmir, Denizli, Muğla gibi diğer illere bağlayan bu isimleri taşıyan şehir/bölge isimleri üçüncü en yüksek frekansa sahiptir. Adını köylerden alan bulvar adları ise şehri yakın o köye ulaştıran geniş yollara köylerin adlarının verilmesiyle oluşmuştur. Bunlar Balıkköy, Yeniköy, Kadıköy, Çeştepe, Tepecik, Kuyulu, Kardeşköy, Şevketiye ve Işıklı bulvarlarıdır. Adını tarihi ve sosyo-kültürel değerlerden alan bulvarlar ise 9 adettir (Çizelge 2). Bunlar Efeler, Egemenlik, Hürriyet, Şehitler, Anayasa, Meşrutiyet, Zeybek, Merkez ve Zeybekler bulvarlarıdır.

Foto 2. İstasyon Bulvarı (Kaynak: Belediye Fotoğraf Arşivi)

Adını yapılardan alan bulvarlar İstasyon, Müze, Bayındırlık, Polis Okulu gibi nirengi noktalarını işaret etmektedir. Şehirde yer-yön belirten nirengi noktalarına ait bulvar sayısı yukarıda belirtilmişti. Yukarıdaki resimde Aydın için önemli ve işlek bulvarlardan birisi olan İstasyon Bulvarı yer almaktadır (Foto 2). Osmanlı Devleti zamanında Anadolu'da ilk demiryolu Aydın-İzmir arasında yer alan demiryoludur. Dolayısıyla demiryolunu takip eden bulvar da istasyon bulvarı olarak isimlendirilmiştir. İstasyonlar nirengi noktalarındandır ve bunların çevresinde şehir hızla gelişmeye başlar. Şekil 4'te en solda görülen baca ise eski Tariş işletmelerine aittir. Bugün burası 1980-1989 arasında görev yapmış eski belediye başkanlarından Nevzat Biçer adına düzenlenmiş bir parktır. Park içinde Nikâh Salonu ve yeme-içme mekânları bulunmakta olup, burası şehrin cazibe merkezlerinden biridir. Günümüze ait aşağıdaki karşılaştırma resminden de anlaşılacağı gibi bu saha bugün çeşitli yapılarla işgal edilmiş olup şehrin merkezi yerlerinden biri konumu haline gelmiştir (Foto 3). Resimde solda görülen yapı Kurtuluş savaşı öncesi Yunan işgali sırasında karargâh olarak kullanılmış Askerlik Şubesi'dir.

Foto 3. Günümüzde İstasyon Caddesi

Foto 2 ve 3'te görülen resimlerdeki soldaki binalar da Kurtuluş savaşı sırasında Yunan Karargâhı olarak kullanılan ve günümüzde Askerlik Dairesi işlevi gören binalardır. Nirengi noktalarına örnek diğer bir bulvar olan Bayındırlık Bulvarı ise Aydın Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü olarak görev yapan yapıya atfen yapılan bir bulvar isimlendirmesidir.

Foto 4. Gazi Bulvarı (Kaynak: Belediye Fotoğraf Arşivi)

Yukarıdaki resimde Aydın için önemli ve işlek bulvarlardan bir diğeri olan Gazi Bulvarı yer almaktadır (Foto 4). Fotoğrafın sağ tarafında Topyatağı adı verilen mevkideki tepelik sahanın güneyinde tarihi Cihanoğlu Camii ve Külliyesi dikkat çekmektedir. Adı geçen bulvarın çevresi ise o tarihlerde birkaç bina dışında neredeyse yerleşilmemiş gibidir. Şehri İzmir'e bağlayan bu bulvar günümüzde Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmakta, yer ve yön belirtmektedir. Foto 5, günümüzde Gazi Bulvarı'nın ana arterlerden birisi olması dolayısıyla işlekliğini ve aynı zamanda şehir merkezinde olması dolayısıyla bu sahanın nasıl değiştiğine dair bir kesiti göstermektedir.

Foto 5. Günümüzde Gazi Bulvarı'ndan bir bölüm

Çizelge 3, Aliğaoğlu ve Uzun (2011) tipolojisine göre Aydın'da bulvar isimlerini göstermektedir. Bu tipolojiye göre bulvar isimlerinde yerel ve ulusal şahsiyetler, kurtuluş günü ve kavramsal cumhuriyet bulvarları, İstasyon, Hükümet, Tekstil, Müze, Bayındırlık, Otogar, DSİ, Polis Okulu gibi yapılar kullanılarak oluşturulan nirengi noktaları ile ilgili bulvarlar yüksek frekanslarıyla dikkati çekmektedir.

Çizelge 3. Aliğağoğlu ve Uzun (2011) tipolojisine göre Aydın'da bulvar isimleri

CUMHURİYETLE İLGİLİ BULVARLAR	
1. Cumhuriyet bulvarları	
2. Cumhuriyetin önemli şahısları ile ilgili bulvarlar	Ata, Atatürk, Doğu Gazi, Batı Gazi, İsmet Paşa, Celal Bayar, Yörük Ali Efe
3. Zafer bulvarları	
4. Kurtuluş günü bulvarları	
5. Kavramsal cumhuriyet bulvarları	Egemenlik, Hürriyet
ŞEHİT BULVARLARI	
	Şehitler
DOSTLUK- KARDEŞLİK BULVARLARI	
	Girne, Lefkoşa
YER-YÖN BELİRTEN BULVARLAR	
1. Nirengi noktaları ile ilgili bulvarlar	İstasyon, Hükümet, Muğla, İzmir, Tekstil (eski adı Kubilay), Denizli, Müze, Kadıköy, Poligon (eski adı Poligon Caddesi), Yeniköy, Işıklı, Bayındırlık, Tepecik, Havaalanı, Nazilli (eski adı Tekstil), Köşk, Taşlıboğaz, Efekent, Çeştepe, Kemer, Balıkköy, Kardeşköy, Şevketiye, D.S.İ, Kuyulu, Otogar, Yenikent, Polis Okulu
2. Eski ve yeni arazi kullanımı ile ilgili bulvarlar	Gıdacılar
3. Fosil bulvarlar	Çine, İzmir, Çevre, Batı Çevre
SAYISAL BULVARLAR (MATEMATİK ADLANDIRMA İLE İLGİLİ BULVARLAR)	
ÖNEMLİ ŞAHISLAR	
1. Yerel şahıslar	Şair Ömer, Ünal Özgödek
2. Ulusal şahıslar	Adnan Menderes, İsmet Sezgin, Rauf Denktaş, Süleyman Demirel, Turgut Özal, Beyazıt, Fatih, Kanuni, Ali İhsan Paşa, Osman Gazi, Piri Reis, Enver Paşa, Namık Kemal, Mimar Sinan
DİĞER	
Aydın, Afrodisyas, Milet, Tralles, Alinda, Didim, Alabanda, Prien, Meşrutiyet, Anadolu, Zeybek, Merkez, Zeybekler, Anayasa, Kızılçay, Efeler	

Yine adını ulusal şahıslardan alan birçok bulvar da bulunmaktadır. Bunlar Adnan Menderes, İsmet Sezgin, Beyazıt, Fatih, Rauf Denktaş, Ali İhsan Paşa, Turgut Özal, Enver Paşa, Namık Kemal, Mimar Sinan (eski adı Deştepe), Kanuni, Osman Gazi, Süleyman Demirel, Piri Reis gibi isimlerden oluşmaktadır. Bunlardan Rauf Denktaş dostluk ve kardeşliği simgelerken; İsmet Sezgin ise hem 1955-1960 yılları arasında Aydın'da belediye başkanlığı yapmış olması dolayısıyla yerel, hem de 1961-1995 yılları arasında 7 dönem milletvekili ve Türkiye'de ilk Gençlik ve Spor Bakanı olması dolayısıyla ulusal şahsiyet kimliği taşımaktadır. Sezgin, aynı zamanda İçişleri Bakanlığı görevlerinde de bulunmuş bir siyasetçidir.

Cumhuriyetin önemli şahısları ile ilgili bulvarlar da diğer bir frekansı yüksek grubu oluşturmaktadır. Bunlar arasında başta Ata, Atatürk, Doğu Gazi, Batı Gazi olmak üzere Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'e atfen 4 adet isimlendirme vardır. Diğer isimler arasında Şevket Süreyya Aydemir'in "İkinci Adam" olarak nitelendirdiği İsmet İnönü'ye atfen İsmet Paşa, yine Celal Bayar ve Yörük Ali Efe bulvarları bulunmaktadır.

Fosil bulvarlar olarak Çine, İzmir, Çevre, Batı Çevre bulvarları dikkat çekicidir. Fosil bulvarlar şehrin eski sınırlarını göstermeleri açısından önemlidir. Bunlardan Çine Bulvarı ve cadde isimleri çizelgesinde de yer alan Çine Caddesi, Çine Bulvarı'nın İzmir Bulvarı'nı güneye doğru kestiği yerden itibaren devam etmektedir. Bugün şehrin merkezinde kalmıştır. Çine Bulvarı çeşitli haritalar üzerinde halen yer alsa da bugün Vali Konağı Bulvarı ismini taşımaktadır. Ancak halk arasında eski ismi kullanılmaya devam ettiğinden adı geçen bulvar fosil bulvar olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde Çine Caddesi de şehrin içinde kaldığından dolayı fosil cadde olarak düşünülmelidir. Yine Aydın Tekstil Fabrikası'nın bulunduğu bugün adı Nazilli Bulvarı olarak değiştirilmiş olan Tekstil Bulvarı da fabrikası bugün işlevsiz olduğundan fosil, hatta cadde adları bölümünde değerlendirilecek olan 'relik' bulvarlardan birisi olarak düşünülmelidir.

4.3. Cadde Adları

Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik'e göre *cadde*, yerleşim yeri içindeki geniş ve uzunca sokağı ifade eder. Türk Dil Kurumu güncel sözlüğüne göre ise 'ana yol' olarak ifade edilmektedir. Aydın ilinde caddeler çoğunlukla beşeri çevre elemanlarının etkisiyle adlandırılmıştır. Çizelge 4, Aydın merkezde bulunan cadde adlarını sınıflamaktadır.

Çizelge 4. Aydın merkezde bulunan cadde adlarının sınıflandırılması

Doğal çevre özellikleri	Cadde adı	Sayı	Beşeri çevre özellikleri	Cadde adı	Sayı
Adını hidrografik özelliklerden alanlar	Meriç, Dicle, Fırat, Gediz, Tuna, Yeşilırmak, Kızılırmak, Göksu	8	Adını tarihi, sosyal, kültürel değer ve yapılardan alanlar	Kemer, Hayrat, Vakıf, Enstitü, Cezaevi, Üniversite, Huzurevi, Surdibi, Hisar, Hastane, Tariş, Bağkur, Posta, Trafo, Garaj, Dedekuyusu, G.B Otoyol, Kızılay, Pınarbaşı, Türk Ocağı, Jandarma, K.D Otoyol, K.B.Otoyol, G.D Otoyol, Ayko 1-2-3, Astim 1-2-3-4-5, Astis 1-2, Yenikent 1-2-3, Sinan 1-2-3, Yeni Mezarlık 1-2-3, Otogar 1-2, Yedi Eylül, Hürriyet, Mücadele, Cumhuriyet, Bayrak, İstiklal, Albayrak, Zeybek 1-2-3-4-5	57
Topografik özellikler	Körfez, Dereyolu, Telsiz Tepe, Deştepe 1-2,	5	Adını kişilerden alanlar	Halide Hatun, Fevzi Çakmak, Albay Şefik, Mehmet Akif Ersoy, Halide Edip, Kazım Karabekir (Sevgi Yolu), Rıza Toprak (eski adı Tellidede), Osman Yozgatlı, Çakırcalı, Hakkı Bey (eski adı Ovaeymir), Mithat Paşa, Tevfik Fikret, Barbaros (eski adı, Barbaros Dirlik, Düzen ve Yaya yolu) Naim Süleymanoğlu, Zübeyde Hanım, Yunus Emre, Osman Gazi, Orhan Gazi, Yahya Kemal, Hoca Ahmet Yesevi, Mevlana, Evliya Çelebi, Köroğlu, Çaka Bey, Ulubatlı	25
Fitolojik özellikler	Alaçam, Fidanlık	2	Meslekler	Şerbetçi, Ormancı, Sanayi Altı, Yeni Sanayi, Sanayi, Üst Sanayi, Çiftçi, Alt Sanayi 1-2-3, Gıdacılar 1-2-3, Konfeksiyoncular 1-2	15
Taşlar	Taşkıрма	1	Şehirler	Eski Çine, Çine, Koçarlı, Karacasu, Tire, Selanik, Çankaya, Sakarya, Aksaray, Bergama	10
			Ülke/ Bölge	Asya, Kıbrıs, Filistin, Marmara, Karadeniz, Ege, Akdeniz	7
			Duygular	Umut ve Sevgi (eski adı Mimar Sinan, Umut ve Sevgi), Mesudiye, Şirin 1-2-3	5
			Diğer	Kültür, Gençlik, Sağlık, Aspendos, Çakırlar, Harman	6
Toplam		16	Toplam		125

Aydın'da toplam 141 cadde tespit edilmiştir. Bunlar arasında doğal çevre özelliklerinden ismini alanlar 16 adet (%11,4); ismini beşeri çevre elemanlarından alanlar 125 adettir (% 88,6). Beşeri çevre elemanları arasında en fazla olanı ise adını tarihi, sosyo-kültürel değer ve yapılardan alanlar (57 adet) ile kişilerden alan (25 adet) caddeler oluşturmaktadır (sırasıyla %45,6 ve %20,0) (Çizelge 4). Mesleklere ilişkin 15 adet cadde tespit edilmiştir. Bunlar Şerbetçi, Ormancı, Sanayi Altı, Yeni Sanayi, Sanayi, Üst Sanayi, Çiftçi, Alt Sanayi 1-2-3, Gıdacılar 1-2-3 ve Konfeksiyoncular 1-2 caddeleridir.

Foto 6. Cumhuriyet Caddesi, Cumhuriyet'in 10. Yıl Kutlamaları (Kaynak: Belediye Fotoğraf Arşivi)

Aydın'ın en işlek caddelerinden birisi olan Cumhuriyet Caddesi, Cumhuriyet'in kurulduğu yıllara ait yukarıdaki fotoğrafta (Foto 6) görülen Şehitler Anıtı ve ayrıca revizyondan geçerek 2014'te tamamlanan Atatürk Kent Meydanı ile birleşmektedir. Cumhuriyet kavramı Atatürk ve Şehitler ifadeleriyle şehrin en belleğe hitap eden noktalarında bütünleşmiştir. Günümüzde Halk Kütüphanesi'ni barındıran bu cadde resmin solunda aşağı doğru gelişen Adnan Menderes Bulvarı'nın (Foto 1) yanında yer almakta olup, yüksek ve sıkışık yapılardan dolayı bugün resimde görülen ihtişamını yansıtamamaktadır. Cumhuriyet Caddesi ve Adnan Menderes Bulvarı'nın başında Aydın'ın 7 Eylül 1922'de kurtuluşu anısına dikilen Şehitler Abidesi bulunmaktadır. Burası 1926'da Kurtuluş Savaşı şehitleri için dikilmiş bir anıttır. Foto 7, Cumhuriyet Caddesinin günümüzdeki görünümü, Adnan Menderes Bulvarının Kuzey başlangıcı ve Şehitler Abidesi'ni göstermekte; Kent Meydanı ise resmin görünmeyen sol yanında kalmaktadır (Foto 1).

Foto 7. Günümüzde Cumhuriyet Caddesi (sağda) ve Adnan Menderes Bulvarı başı (sol tarafta)

De Bres (1990) relik yer adlarından bahsederken bir zamanlar önemli olup da bugün önemini yitirmiş eyerciler, demirci, ayakkabıcı gibi zanaatları örnekler. 2014 yılı itibariyle otogarın Muğla Bulvarına taşınmasıyla, İzmir Bulvarı üzerindeki eski otogar mevkii ileride biçimlenecek yeni fonksiyonuyla isim değiştirebilir. Fonksiyonlarını yitiren özelliklerin bulunduğu yerlere ilişkin de Bres'in (1990) belirttiği 'relik yer ismi' kavramına örnekleri gibi olmasa da sözü edilen eski Otogar'ın bulunduğu Garaj Caddesi güzel bir örneği teşkil eder. Aydın Otogar bugün Muğla Bulvarı üzerine taşınmış, eski 'Garaj' sahası bugün işlevsiz kalmıştır.

Çizelge 5, Aliğaoglu ve Uzun (2011) tipolojisine göre Aydın'da cadde isimlerini göstermektedir. Bu tipolojiye göre Aydın'da dikkat çekici cadde isimlerini yerel ve ulusal şahsiyetler, kavramsal cumhuriyet caddeleri ve yer yön belirten nirengi noktaları ile ilgili caddeler oluşturmaktadır. Bunlardan yerel ve ulusal şahsiyetler için Zübeyde Hanım, Halide Hatun, Fevzi Çakmak, Albay Şefik, Mehmet Akif Ersoy, Halide Edip, Kazım Karabekir, Rıza Toprak, Osman Yozgatlı, Çakırcalı, Hakkı Bey, Mithat Paşa, Tevfik Fikret, Barbaros, Naim Süleymanoğlu, Yunus Emre, Osman Gazi, Orhan Gazi, Yahya Kemal, Çaka Bey ve Ulubatlı isimleri sayılabilir. Kurtuluş günü için Yedi Eylül; kavramsal cumhuriyet caddeleri için Hürriyet, Mücadele, Cumhuriyet, Bayrak, İstiklal, Albayrak isimleri sayılabilir. Kemer, Enstitü, Cezaevi, Üniversite, Huzurevi, Surdibi, Hisar, Hastane, Tariş, Bağkur, Posta, Trafo, Garaj, Dedekuyusu, G.B Otoyol, Kızılay, Pınarbaşı, Türk Ocağı, Fidanlık, Telsiz Tepe, Jandarma, K.D. Otoyol, K.B. Otoyol, G.D. Otoyol gibi yapılar kullanılarak oluşturulan yer-yön belirten nirengi noktaları ile ilgili caddeler de dikkat çekici bir sayıdadır.

Çizelge 5. Aliağaoğlu ve Uzun (2011) tipolojisine göre Aydın'da cadde isimleri

CUMHURİYETLE İLGİLİ CADDELER	
1. Cumhuriyet caddeleri	
2. Cumhuriyetin önemli şahısları ile ilgili caddeler	Halide Hatun, Fevzi Çakmak, Albay Şefik, Mehmet Akif Ersoy, Halide Edip, Kazım Karabekir (Sevgi Yolu)
3. Zafer caddeleri	Çankaya, Sakarya
4. Kurtuluş günü caddeleri	Yedi Eylül
5. Kavramsal cumhuriyet caddeleri	Hürriyet, Mücadele, Cumhuriyet, Bayrak, İstiklal, Albayrak
ŞEHİTLER CADDESİ	
DOSTLUK- KARDEŞLİK CADDELERİ	Kıbrıs, Filistin, Selanik
YER-YÖN BELİRTEN CADDELER	
1. Nirengi noktaları ile ilgili caddeler	Kemer, Hayrat, Vakıf, Enstitü, Cezaevi, Üniversite, Huzurevi, Surdibi, Hisar, Hastane, Tariş, Bağkur, Posta, Trafo, Garaj, Dedekuyusu, G.B Otoyol, Kızılay, Pınarbaşı, Türk Ocağı, Fidanlık, Telsiz Tepe, Jandarma, K.D. Otoyol, K.B. Otoyol, G.D. Otoyol
2. Eski ve yeni arazi kullanımı ile ilgili caddeler	Şerbetçi, Ormancı, Sanayi Altı, Bağkur, Alaçam, Yeni Sanayi, Dereyolu, Sanayi, Üst Sanayi, Taşkıрма
3. Fosil caddeler	Eski Çine, Çine, Koçarlı, Karacasu, Tire
SAYISAL CADDELER (MATEMATİK ADLANDIRMA İLE İLGİLİ CADDELER)	
Ayko 1-2-3, Astim 1-2-3-4-5, Astis 1-2, Yenikent 1-2-3, Sinan 1-2-3, Şirin 1-2-3-, Zeybek 1-2-3-4-5, Deştepe 1-2, Yeni Mezarlık 1-2-3, Alt Sanayi 1-2-3, Gıdacılar 1-2-3, Konfeksiyoncular 1-2, Otogar 1-2	
ÖNEMLİ ŞAHISLAR	
1. Yerel şahıslar	Rıza Toprak (eski adı Tellidede), Osman Yozgatlı, Çakırcalı, Hakkı Bey (eski adı Ovaeymir)
2. Ulusal şahıslar	Mithat Paşa, Tevfik Fikret, Barbaros (eski adı, Barbaros Dirlik, Düzen ve Yaya yolu) Naim Süleymanoğlu, Zübeyde Hanım, Yunus Emre, Osman Gazi, Orhan Gazi, Yahya Kemal, Hoca Ahmet Yesevi, Mevlana, Evliya Çelebi, Köroğlu, Çaka Bey, Ulubatlı
DİĞER	
Meriç, Dicle, Fırat, Gediz, Tuna, Kültür, Gençlik, Sağlık, Körfez, Umud ve Sevgi (eski adı Mimar Sinan Umud ve Sevgi), Mesudiye, Yeşilirmak, Kızılırmak, Aspendos, Marmara, Karadeniz, Ege, Akdeniz, Göksu, Bergama, Çakırlar, Asya, Harman, Aksaray, Çiftçi	

Yedi Eylül tarihi Milli Mücadele'de Aydın'ın düşman işgalinden kurtulduğu gün olması dolayısıyla ayrı bir önem arz etmektedir. Cumhuriyetin önemli şahsiyetlerinden Albay Şefik, İzmir'in işgaliyle birlikte 17. Kolordu, 56. Tümenin dağılmasından sonra Aydın'da kalan tek askeri birim olan 57. Tümenin komutanıdır. Albay Şefik dağılmakta olan tek askeri birliği toparlayarak, şehrin ileri gelenleri ile görüşmüş ve Yunan birliklerinin saldırılarına karşı silahlı bir mukavemetin oluşturulması için ısrar etmiştir. İstasyon Meydanı'nda düzenlenen mitinge de öncülük edenlerden biri olan Albay Şefik Aydın direnişinin önde gelen isimlerindedir (Güneş ve Başaran, 2013).

Şehirde şehit caddeleri bulunmamaktadır. Şehit adlarının çoğunlukla park alanlarının adlandırılmasında kullanıldığı gözlenmiştir. Yine Aliağaoğlu ve Uzun (2011) tipolojisine göre dostluk ve kardeşlik ifade eden cadde adlarına da 3 ad dışında rastlanmamıştır (Çizelge 5).

Nirengi noktalarından Dedekuyusu diğer adıyla Deştepe, tarihi kesin olmamakla birlikte M.Ö 2500-2000 arası dönemde yerleşime sahne olmuş Aydın'da en eski yerleşime ait bir höyüktür (Yaylalı ve Akdeniz, 2013). Burası içinde tarihi eser ya da hazine olma ihtimali düşünülerek uzun süre kazılmıştır. Yine nirengi noktalarından biri Aydınlılar için günümüzde de oldukça önemli bir mesire ve dinlenme yeri olan Pınarbaşı'dır. İçinde bugün işler durumda bulunmayan bir de olimpik havuz barındıran Pınarbaşı yanından geçen Tabakhane Çayı'ndan dolayı bu ismi almıştır.

Kim olduğu tam olarak belirlenemeyen ancak yerel şahsiyet adları içinde yer alan Rıza Toprak Caddesinin eski adı Tellidede'dir. Eski bir mesire alanı olarak kullanılmış olan Tellidede mevkiinde halkın adaklar adadığı adı bilinmeyen bir dede mezarının olduğunu, buraya Telli Dede veya Telli Baba

denildiğini Zeki Mesud Alsan'ın çocukluk yıllarını anlattığı Memleket Çocuğu adlı kitaptan çıkarabiliyoruz. Söylenceye göre, halk bu yatır etrafındaki ağaçların altında dua eder, niyetlerde bulunur, dileklerinin olması için bezler, yeni evliler ise gelinlikleri ile gelerek duvaklarındaki tellerden bağlarlardı. Bu nedenle buraya Telli Dede veya Telli Baba denilirdi. Günümüzde bu alan şehir mezarlığı olarak kullanılmakta olup, eski anlamını yitirmiş; farklı bir işlev yüklenmiştir.

Osman Yozgatlı ise aynı adlı mahallede mevcut okulun yapımı da dâhil olmak üzere bölgeye önemli yardım ve desteği olmuş bir hayırseverdir. Yine bu şahıs tarafından adını taşıyan mahallede bir de cami yaptırılmıştır.

4.4. Sokak Adları

Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik'e göre *sokak*, bir veya iki tarafına binaların sıralandığı, yayaların ve/veya araçların geçmesi için ayrılan, başı ve sonu belirli bir yolu ifade eder. Sokak isimlendirmeleri daha önce de belirtildiği gibi yerel yönetimlerce gerçekleştirilmektedir. Bu da Özkan ve Yoloğlu'nun (2005: 57) ifadesiyle "yerel yönetimlerin politikayla ilişkileri dâhilinde sokakları isimlendirmesine" yol açabilmektedir.

İnsanların çoğunlukla adres ararken baktıkları sokakların anlamlarını ne kadar merak ettiği ya da ne kadar ilgilendiğine ilişkin araştırmalar dikkati çekmez. Ama Aydın şehrinde numaralandırılmadan önceki sokak adlarında özellikle doğal çevre elemanlarından bitkilerin, beşeri çevre elemanlarından ise kişi adlarının ön planda olduğunu ve numaralandırma öncesi sokakların isimlerinin adlarıyla bir kişilik taşıdığını söylemek gerekir. Aydın'da toplam 1400'ün üzerinde sokak bulunmaktadır. Çizelge 6, numaralandırılmadan önceki 600 kadar sokak isminin sınıflandırmasını göstermektedir.

Aydın'da mahalle, bulvar ve cadde isimlerinin aksine sokak isimlerinde fiziki ve beşeri coğrafya adları sayısı yüksektir. Fiziki coğrafya elemanları toplamı %39,2, beşeri isimler %60,8 yer tutmaktadır. Fiziki coğrafya elemanlarından bitki isimleri 76 adetle en yüksek frekansa sahiptir. Bunu hidrografik isimler, hayvanlar, taşlar ve topografik isimler takip etmektedir. Beşeri coğrafya elemanlarından tarihi kültürel, sosyal değer ve yapılarla ilgili 67 adet, insan adları 52 adet, tarihi kişi adları 50 adet olmak üzere başı çekmektedir. Bunları fiziki coğrafya elemanı olan hayvan isimleri, beşeri coğrafya elemanları olan meslek ve duygu, yine fiziki coğrafyadan yeraltı kaynakları/taş isimleri takip etmektedir (Çizelge 6).

Çizelge 6. Aydın merkezde bulunan sokak adlarının numaralandırılmadan önceki sınıflandırılması

Adını doğal çevre özelliklerinden alanlar	Sayı	Adını beşeri çevre özelliklerinden alanlar	Sayı
Bitkiler	76	Tarihi kültürel, sosyal değer ve yapılar (nirengi noktaları)	67
Çağla, Yaprak, Darı, Kıvrık, Defne, Badem, Yosun, Çilek, Sarmaşık, Mersin, Elma, Ceviz, Nane, Vişne, Manolya, Lavanta, Ihlamur, Tütün, Kiraz, İncir, Buğday, Nilüfer, Çimen, Fulya, Nar, Asma, Başak, Gül, Gelincik, Ortanca, Zakkum, Ardıç, Ceviz, Söğüt, Selvi, Meşe, Çam, Kayın, Turunç, Leylak, Ayçiçek, Alaçam, Fidan, Erguvan, Sarıçam, Çınar, Akasya, Sümbül, Orkide, Kaktüs, Narçiçeği, Karanfil, Mimoza, Menekşe, Nergis, Kasımpatı, Papatya, Şebboy, Çiçek, Zencefil, Zeytin, Kuşkonmaz, Yonca, Üzüm,		İstiklal, Egemenlik, Adalet, Cumhuriyet, Bayrak, Efeler, Zeybek, Zafer, Trafo, Su Deposu, Cami Geçidi, Garaj, Maliye, Bedesten, Kemer, Karayolu, Ayko, Hayrat, Şirinevler, Otogar, Cezaevi, Zeybek Parkı, Yesevi Koleji, Oto yol, Stadyum, Poligon, TMO, Demiryolu, Lise, Paşa Hamamı, Saray, Konak, Kale, Top Yatağı, Saray İçi, Sur, Huzur Evi, Hisar, Hükümet, Aşevi Önü, Kule, Yalı, Okul, Efekent, Çevre Geçidi, Santral, Kuyubaşı, Astis, Park, Meydan, Atatürk Meydan, Astim, Yeni Bina, Cami Geçidi, Piramit, Aymek, Türk Ocağı, Salı Pazarı, Mesire, Sigorta, Mezbaha,	

	Pamuk, Portakal, Çiğdem, Lale, Fesleğen, Yasemin, Begomvil, Hanımeli, Açelya, Kardelen, Kır Çiçeği, Taflan			Nizamiye, Merkez, Galeri, Şerife Şanlı Geçidi, Üniversite Yolu	
Hidrografik	Ilıca, Tuna, Gediz, Şelale, Dere Yolu, Çay, Kemer Çayı Yolu, Çağlayan, Çay Geçidi, Çay Dibi, Karacasu, Ulu Pınar, Kaynak, Pınarbaşı, Kızılırmak, Yeşilirmak, Hazar, Göksu, Pınar, Sahil, Okyanus, Atlantik, Pasifik, Derya, Aras, Tuna boyu, Irmak, Marmara, Ege, Buhar, Atlas, Dalyan	32	İnsan adları	Erdem, Gaye, Cihan, Esra, İpek, Melek, Bilge, Uğur, Hilal, Hidayet, Çağrı, Ahu, Filiz, Akın, Salim, Harika, Ozan, Onur, Kıvanç, Duru, Asude, Fazilet, Çağatay, Adalet, Cenk, Bahtiyar, Armağan, Dilek, Nur, Sultan, Oya, Barış, Petek, Öykü, İlke, Rüya, Yağmur, Bahar, Işık, Elif, Adem, Yalçın, Üstün, Duru, Cennet, Temel, Arman, İstem, Server, Servet, Çelik, Erineç	52
Hayvanlar	Kelebek, Turna, Bülbül, Kuğu, Bildircin, Kartal, Yunus, Güvercin, Tavus, Çalikuşu, Doğan, Keklik, Kanarya, Atmaca, Sülün, Martı, Serçe, Papağan, Saka, Şahin, Yunus, Arı, Aslan, Ceylan, Alageyik, Tay	26	Tarihi kişiler ile ilgili	Gazi, Ragıp Ege, Adnan Menderes, Mimar Sinan, Reşat Paşa, İ. Güncan, Behçet Kemal, Ömer Bedrettin, Yahya Kemal, Orhan Veli, Cahit Sıtkı, Fazıl Hüsnü, Sait Faik, Fuzuli, Faruk Nafiz, Behçet Necatigil, Ümit Yaşar, Şair Nedim, Karacaoğlan, Âşık Veysel, Reşat Nuri, Oktay Rifat, Ömer Seyfettin, Ahmet Haşim, Atilla İlhan, Şerife Şanlı, Osman Yozgatlı, Mevlana, Evliya Çelebi, Yesevi, H. Hüseyin Önel, Kazım Karabekir, Mimar Kemalettin, Eyüp Şahin, Alihan Baba, Kul Ahmet, Yaşar Doğu, Hacı Emin, Adalı Halil, Koca Yusuf, Muammer Aksoy, İrfan Saylam, Hacı Arif, Hayyam, Osman Gazi, Namık Kemal, Farabi, Keçelioğlu, Aydoğdu, Eraydın	50
Yeraltı kaynakları/taşlar	Altıntaş, Yakut, Tunç, Lüle, Gümüş, Akik, Safir, Elmas, Platin, Billur, Kurşun, Zümrüt Geçidi, Zümrüt, Opal, İnci, Yeşim, Pırlanta, Altın, Granit, Maden, Taşkıрма, Taşkıрма Çevre	22	Meslekler	Şerbetçi, Ayakkabıcılar, Maliyeciler, Doktorlar, Tabipler, Ormancı, Çilingir, Ticaret, Rakkas, Salcı, Dülger, Orta Sanayi, Batı Sanayi, Doğu Sanayi, Alt Sanayi, Üst Sanayi, Yeni Sanayi, Avcılar, Vezir, Gıda, Süvari, Piyade, Aktar, Pehlivan, Vakıf	25
Topografik	Dağdibi, Aytepe, Aytepe Yokuşu, Deştepe, Kanyon, Bozdağ, Uludağ, Taşlıboğaz, Erciyes, Toros, Palandöken, Yamaç, Kıyı, Altay, Höyük, Sırt, Büklüm	17	Duygular	Neşe, Nişan, Şifa, Mesudiye, Dilek, Vicdan, Gençlik, Sanat, Nasip ve Bolluk, Naz, Sevgi, Şükran, Özlem, Umud, Sebat, Hoşgörü, Vefa, Duygu, Şehitler, Kıvanç, Övünç, Huzur, Asalet	23
Doğa ve doğa olayları	Gün, Gündüz, Mehtap, Tanyeri, Çevre, Gökkuşluğu, Sabah, Akşam, Şimşek, Doğa, Kartopu, Serin, Gökkuşluğu	13	Eşyalar	Kolye, Fener, Kilim, Anahtar, Alyans, Kupa, Sırça, Kaftan, Sebil, Akvaryum, İskele, Fener, Fayton, Yelken, Sandal, Gondol, Kamelya, Meşale, Fıskiye	19
Gök cisimleri	Dünya, Gezegen, Merih, Yıldız,		Yerleşim yerleri	Eski Çine, Selanik, Side, Aksaray,	

ile ilgili	Feza, Jüpiter, Merkür, Neptün, Yıldız, Venüs, Uydu, Güneş	12		Lefkoşa, Girne, Bergama, Bayındır, Çakırlar, Balıkköy, Eğmir, Işıklı, Işıklı Üçgen, Kalfa Köyü, Topyatağı Varyantı	15
Tarımla ilgili	Nadas, Mümbit, Mahsul, Bereket, Bağ, Koza, Tomurcuk	7	Aylar	Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim, Aralık	11
Renkler	Sarı, Eflatun, Alaca, Pastel	4	Durum	Soylu, Öncü, Bilir, Sağlam, Atik, Berrak, Ahenk, Özen, Acar, Birlik, Varlık, Renk	12
Rüzgârlar	Karayel, Poyraz, Meltem	3	Bölge/ Ülke/Millet	Kıbrıs, Asya, Kırım, Afgan, Gürcü, Azeri, Tatar, Arap	8
Diğer (fiziki)	Bahçeli, Çamlık, Çımarlı, Fidanlık, Çardak	5	Askerlikle/millet bilinciyle ilgili	Yurt, Ülke, Ulus, Sancak, Nefer, Yaver, Rozet, Tuğra	8
			Terzilik ifadeleri	Örgü, Nakış, Saten, Sırma, Yumak, Manşet	6
			Dini	Cuma, Akmescit, Namazgâh, Kandil, Miraç	5
			Diğer (beşeri)	Markis, Melodi, Yöre, Uğrak, Mazi, An, Wade, Mükâfat, Çağrı, Define, Antik, Deste, Demet, Tane, Orta, Samur, Nefis, Eldem, Konuk, Hemşeri, Gelen, Altınözü, Uğraş, Çizgi, Benek, Nesil, Şölen, Gözlem, Rasat, Bulgu, Destan, Sanat, Spor	35
Toplam		217	Toplam		336

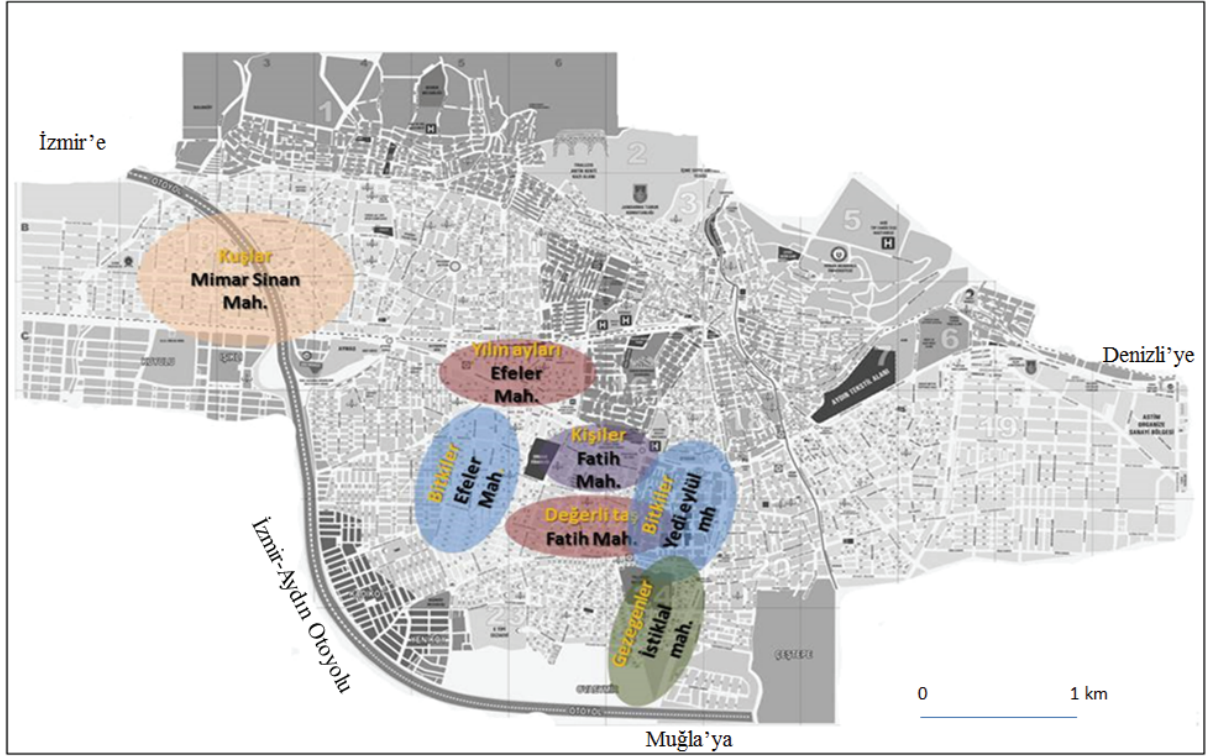
Fiziki coğrafya terimlerinden gök cisimleri, doğa ve doğa olayları, tarım, renkler ve rüzgârlarla ilgili yeni sınıflandırmalar ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında Gündüz, Mehtap, Şimşek, Gökkuşluğu gibi doğa ve doğa olayları, Nadas, Bağ, Bereket gibi tarım, Karayel, Poyraz gibi rüzgârları içeren sokak isimleri bulunmaktadır. Beşeri coğrafyayı ilgilendiren terimlerden eşyalar, yılın ayları, durum, askerlik ya da millet bilinciyle, terzilikle ilgili gruplar da ayrıca oluşturulmuştur. Bunlar arasında Kolye, Kilim, Akvaryum sokakları eşyalar grubunda, Soylu, Öncü, Ahenk gibi sokaklar durum grubunda, Yurt, Ülke, Nefer gibi isimler askerlik ve millet bilinciyle ilgili, Örgü, Nakış, Saten sokak gibi isimler de terzilikle ilgili grupta sınıflandırılmıştır. Bunlardan başka hem fiziki hem de beşeri coğrafya alanlarında ‘diğer’ başlığı altında gruplar da oluşturulmuş, bir gruba girmeyecek az sayıdaki ifadeler bu başlıklar altında birleştirilmiştir (Çizelge 6).

Çizelge 6’da bir başka dikkat çeken nokta da mekânla uyuşmayan yer adlarının varlığıdır. Bunlardan ırmak isimleri taşıyan sokak adları en dikkati çekenlerdir. Örneğin, Kızılırmak, Yeşılırmak, Gediz gibi isimler Aydın’ın fiziki coğrafya özellikleri ile örtüşmeyen isimlendirmelerdendir.

Sokaklara bakılarak Aydın için ideolojik anlamda literatürdeki örnekler kadar “aşırı” uç isimlere rastlanmayan bir şehir olduğu söylenebilir. Ancak, en eski mahalle olan Köprülü Mahallesi’nde bulunan Muammer Aksoy, Fatih Mahallesi’ndeki Atilla İlhan, Yahya Kemal, Orhan Veli, Cahit Sıtkı ve Oktay Rıfat, Yedi Eylül Mahallesi’nde Mehmet Akif, Zeybek Mahallesi’nde ise Yesevi sokaklarında olduğu gibi şahıs adlarında ideolojik izler bariz olmasa da hissedilebilmektedir.

Sokak isimleri ile ilgili ayrıca Wade, Tane, Deste, An, Uğraş, Nesil, Varlık, Benek, Tuğra gibi sınıflandıramayan birçok sokak ismi de bulunmaktadır. Bunlar yer isimlerini yorumlamada karşılaşılan sorunlara ‘mükemmel’ örneklerdendir.

Şekil 3. Sokak isimleri dağılımı (haritada sarı metinler isim gruplarını, siyah metinler bu isimlerin bulunduğu mahalleleri göstermektedir.)

Özellikle eski mahallelerde sokak adlarında belirli bir sınıflandırma gözlenmemiştir. Şehrin yeni oluşan mahallelerinde ise sokakların kuş, bitki, akarsu, taş ve gök cisimlerinin adları, ulusal şair ve yazarlar temalarında olduğu gibi bazı yerlerde belirli bir bütünlük çerçevesinde adlandırıldığı dikkat çekmektedir. Bu durum yer adlarını veren 'komisyonların' kararlarını yansıtmaktadır. Şekil 3, Aydın Kent Planı üzerinde sokak isimlerindeki ortak noktaları görebilmek amacıyla oluşturulmuştur. Şehrin batısında yer alan Mimar Sinan Mahallesi'nde kuş adlarında olduğu gibi ve özellikle merkezi kesimde isim verilisinde ortak noktalar dikkat çekmektedir. 2000'li yıllardan önce Adnan Menderes Bulvarı etrafında yoğunlaşan şehirden ziyade, bu yıllardan sonra Fatih, İstiklal, Yedi Eylül, Efeler, Zeybek ve Mimar Sinan gibi büyüyen mahallelerde yeni isimlendirmeler yapılırken değerli taşlar, kişiler, bitkiler, kuşlar, gezegenler gibi ortak başlıklar altında isimler verildiği görülmektedir. Bu mahallelerin dışında kalan yerlerde buna benzer ortak noktaları bulunan bir sınıflandırmaya rastlanmamıştır.

5. Sonuç ve Tartışma

Belleğin çevreye bağımlı olarak belirlendiğini belirten Assmann'ın (1997) "zamana ve mekâna göre değişmezlik" ilkesine göre mekânlar toplumsal belleği oluşturmak için "kimlik sembolü" olarak kullanılır. Birçok yer için olduğu gibi Aydın'da da kimlik sembolü olarak düşünülebilecek mahalle, bulvar, cadde ve sokak isimleri bulunmaktadır. Bunlar arasında Adnan Menderes, Efeler, Zeybek, Güzelhisar ve Yedi Eylül mahalleleri, Adnan Menderes, İsmet Sezgin, Efeler, Zeybekler, Yörük Ali Efe ve Tekstil bulvarları, Albay Şefik, Çakırcalı ve Tariş caddeleri sayılabilir.

Aydın'da yer adlarının özellikleri hakkında katkı sağlamayı amaçlayan bu çalışma sonucunda Aydın ilinde mahalle, bulvar, cadde ve sokak adlandırmalarında yerel yönetimlerin genel olarak Batman ve Ankara örneklerinde olduğu gibi şehirsel mekânda belli ideolojiyi içeren bir kimlik

oluşturma kaygısının bariz olmadığı bulunmuştur. Dilin içine yerleşmiş olan, sosyal yaşamın yapılandırılmasında önemli bir yere sahip (Özkan ve Yoloğlu, 2005) olan sokak isimleri, Türkçe literatürde Ankara, Batman, Şanlıurfa gibi ya da uluslararası literatürde yer tutan Bükreş, Doğu Berlin, Budapeşte, Singapur örneklerinde olduğu kadar Aydın için derin ideolojik kavgalar içermez. Buradan hareketle Aydın'daki çalışmamıza konu olan yer isimlerinin dağılımına bakıldığında tüm 'renkleri', aşırı uç olmamak kaydıyla siyasi eğilimleri ve özellikle milli mücadele ve cumhuriyeti vurgulayacak tarihsel süreçleri kucaklayıcı olduğu söylenebilir. Özkan ve Yoloğlu'nun sözünü ettiği (2005) "hatırlatmalar, unutturmalar veya sahiplenmeler yoluyla yapılan isimlendirme politikaları" Aydın'da marjinal gruplar ve/veya mevcut kimliklerin aşırı uçlarda mücadele etmediğini gösterir. Bunun yanı sıra Aydın'da mahalle, bulvar ve cadde isimlerinde beşeri unsurlar ön plana çıkarken, sokak adlarında doğal unsurların mahalle, bulvar ve cadde adlarına göre yüksek sayıda olduklarını söylemek gerekir.

Bu çalışmanın sokak adları için ortaya çıkardığı bir başka nokta bulvar ve cadde isimlerinden daha fazla sayıda çeşitlilik arz etmesi nedeniyle sokak isimlerinde ayrı bir tipoloji oluşturulması gereğidir. Dolayısıyla bundan sonraki araştırmalarda sokak isimleri için ayrı bir sınıflandırma yapılması literatüre katkı sağlayacaktır. Ancak burada belirtilmesi gereken bir nokta daha vardır. Bu da Güner'in sözlü bildirimlerinde belirttiği gibi yer adlarını yorumlama işinin dikkatli yapılması gereğidir (Güner ve Ertürk, 2014). Bu iş çok boyutlu olduğu için zahmetlidir. Yer ile ilgili pratik bilgileri almaksızın, kelimenin etimolojisi ya da o yerin, o ismin geçirdiği tarihi süreç hakkında derinlemesine araştırma yapmadan sadece haritalar ya da çizelgeler üzerinde görülen isimlere atfen yapılan açıklama ve yorumlamalar araştırmacıyı yanlışta sürükleyebilir.

Sokak isimlerindeki numaralandırmanın mekânın kişiliğini bozduğu açıktır. Yer isimlerinin toplumsal belleğe, geçmişe, geçmişte yaşananlara katkısı göz önüne alınarak eskiden olduğu gibi birtakım rakamlar yerine şehrin özelliklerine uygun isimlendirme yapılması gereklidir. Ancak, Aydın'da Okyanus, Kızılırmak, Yeşilirmak, Fırat, Dicle, Tuna, Göksu, Gediz, Meriç, Sakarya gibi coğrafi ortamlı bağı olmayan isimlendirmeler de mevcuttur. Buradan nehir isimleri örneğinde olduğu gibi sokak isimleri adlandırmalarında da coğrafi uyumluluktan çok yer isimlerini 'yazma' işini yapan komisyonların 'rastgele' isimlendirme yapabildikleri ortaya çıkmaktadır. "Doğal olan sokak isimlerinin toplumun pratikleriyle gündelik dilde yer etmesidir". Zorlamalarla egemenlik kurmak için yapılan isimlendirmeler doğal değildir. Bu nedenle "sokak isimleri dış etkilerle değil sokak sakinlerinin pratikleri ve istekleri doğrultusunda değişmelidir" (Özkan ve Yoloğlu, 2005: 60). Aksi takdirde o çokça söz edilen ama bir türlü tam olarak ulaşılamayan demokrasiye sokak/yer isimlendirmelerinde de rastlayamayız. Bu sorun, isim önerilerinin örneğin, Efeler Belediyesi'nin yeni kurulması ve Belediye logosunu oluşturmak amacıyla düzenlenen logo tasarım yarışması ve referandum (<http://www.milliyet.com.tr/efeler-belediyesi-nin-logosu-belirlendi-aydin-yerelhaber-304879>) örneğinde olduğu gibi halka sorarak ve halkın pratiklerinden yola çıkarak doğal isimlendirme yapılması ile çözümlenebilir. Dolayısıyla yer isimlerinde isim 'yazanlar' ve kullanıcılar arasında karşılıklı fayda güdülmesi amaçlanıyorsa isimlendirmelerde mutlaka tarihi, sosyo-kültürel ve ekonomik bütünleyiciler ve/veya süreçler dikkate alınmalıdır.

Teşekkür

Desteklerinden dolayı Aydın Belediyesi yetkililikleri, Aydın İl Kültür Müdürlüğü yetkilileri, Hasan Efendi Mahallesi Muhtarı Ertuğrul Özdemir ve Fatih Mahallesi Muhtarı Yıldız Karadaş-Daşçı, Aydın Eski Eserleri Sevenler Derneği yetkilisi Mehmet Özçakır, AYTÖ Kültür Evi Müdürü İlknur Karaçayır ve Prof.Dr. Erkut Kara'ya teşekkürü borç biliriz.

Referanslar

- Akbulut, O.N. (2008). *Evliya Çelebi'ye göre Güneybatı Anadolu (Aydın, Denizli, Muğla)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Aksan, D. (1982). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilimi)*, III. Cilt, TDK Yayınları, 431-3, Ankara.
- Alagöz, C.A. (1984). "Türkiye yer adları üzerine bazı düşünceler", ss. 11-23, *Türkiye Yer Adları Bildirileri Sempozyumu*, 11-13 Eylül, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Alderman, D. (2000). "A street fit for a king: Naming places and commemoration in the American South", *Professional Geographer*, 52(4): 672-684.
- Aliağaoğlu, A. ve Yiğit, Y. (2013). "Balıkesir'de şehirsel toponimi: Cadde adları", *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18-30, Çizgi Kitabevi: Konya.
- Aliağaoğlu, A. (2007). "Lakap ve logolarda Türkiye şehirleri: Anlamaların coğrafyası", *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12- 17.
- Aliağaoğlu, A. ve Uzun, A. (2011). "Şehirsel toponimi (hodonimi): Türkiye için bir tipoloji denemesi", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(2): 123-133.
- Alsan, Z.M. (2002). *Mustafa'nın Romalı Memleket Çocuğu*, Vadi Yayınları, Ankara.
- Arslan, S. (2008). *Balkan Savaşları Sonrası Rumeli'den Türk Göçleri ve Osmanlı Devleti'nde İskânları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Assmann, J. (1997). *Kültürel Bellek, Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*, A. Tekin (çev.) (2001), Ayrıntı: İstanbul.
- Atsız, H.N. ve Naci, A. (1928). "Anadolu'da Türklere ait yer isimleri", *Türkiyat Mecmuası*, 2.
- Azaryahu, M. (1996). "The power of commorative street names", *Environment and Planning*, 14(3): 311-330.
- Azaryahu, M. (1997). "German reunification and the politics of street names: the case of East Berlin", *Political Geography*, 16(6): 479-493.
- Azaryahu, M. (2011). "The critical turn and beyond: the case of commorative street naming", *ACME: An International E-Journal for Critical Geographies*, 10(1): 28-33.
- Bayındır, H.H. ve Poyrazoğlu, H.F. (1966). *Aydın Kenti, Tarihi, Coğrafyası ve Bugünü*, Kolalı Matbaası: Aydın.
- Çelik, Z., Diane, F. ve Ingersoll, R. (ed.) (2007). *Şehirler ve Sokaklar*, Kitap Yayınevi: İstanbul.
- De Bres, K. (1990). "English village street names", *Geographical Review*, 80(1): 56-67.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, MEB Eğitim Dizisi, 2982: İstanbul.
- Erdentuğ, A. ve Burçak, B. (1998). "Political tuning in Ankara, a capital, as reflected in its urban symbols and images", *International Journal of Urban and Regional Research*, 22(4): 589-601.
- Ergenekon, C. (1973). *Aydın İl Yıllığı*, Karınca Yayınevi: Ankara.
- Gill, G. (2005). "Changing symbols: the renovation of Moscow place names", *The Russian Review*, 64(3): 480-503.
- Gökbel, A. ve Şölen, H. (1936). *Aydın İli Tarihi*, Cilt 1, Ahmet İhsan Basımevi: Aydın.
- Gün, İ. (1939). *Aydın ili Şairlerinden Âşık Ömeri*, Aydın Halkevi Yayınları: Aydın.
- Günal, V. (2012). "Batman'da cadde adlandırmaları: toplumsal bellek oluşturma ve şehirsel mekâna hâkim olma çabaları", *Marmara Coğrafya Dergisi*, 25: 171-197.
- Günal, V., Şahinalp, M.S. ve Güzel, A. (2011). "Coğrafi ortamın şehirsel mekan adlarına etkisi: Şanlıurfa şehri örneği", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1): 463-508.
- Güner, İ. ve Ertürk, M. (2004). "Türkiye il merkezi kent adlarının kaynakları üzerine bir araştırma", *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 12: 39-62.
- Güner, İ. ve Ertürk, M. (2014). "Nesnelere ve Kökenlerine göre Milas İlçesi Yer Adları", *Türkiye Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 4-7 Haziran 2014, Muğla.
- Güneş, G. ve Başaran, M. (2013). "Milli Mücadele Döneminde Aydın", T.C. Aydın Valiliği, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Nuri Aktakka (ed.) *Aydın İl Tarihi*, Özyurt Matbaacılık: Ankara.
- Güney, E. (1994). 'Toponimik terimlerin sınıflandırılması', *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2. <http://imamkoy.com/index.php/koyumuzun-kadin-kahramani-cete-ayse>
<http://www.milliyet.com.tr/efeler-belediyesi-nin-logosu-belirlendi-aydin-yerelhaber-304879>
- Kara, B. (2012). "Kentler açısından mekânın toplumsallığı ve yer isimlerinin siyasal yapıya göre değişimi: Niğde örneği", *ZfWt (Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World Turks)*, 4(1): 149-163.
- Karaboran, H. (1984). "Türkiye'de Mevki Adları Üzerine Bir Araştırma", *Türk Yer Adları Sempozyum Bildirileri*, 11-13 Eylül 1984, Başbakanlık Basımevi: Ankara.
- Karaboran, H. (1989). "Çemişkezek'te Mevki Adları", ss. 153-182, *Fırat Havzası 2. Folklor ve Etnoğrafya Sempozyumu*, 5-7 Kasım 1987, *Elazığ, Bildiriler Kitabı*, Ankara.
- Karakuyu, M. (2007). "Manisa Şehrinde Mahallelerin Tarihsel Gelişimi", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Vol. 4, No. 2, pp. 1-20.
- Koca, N. ve Yazıcı, H. (2011). "Afyonkarahisar İlindeki İdari Yerleşmelerin Toponimik Sınıflandırılması", *Türk Coğrafya Dergisi*, 56: 1-10.
- Koday, S. (2000). "Trakya'da köy adlarında coğrafyanın etkisi", *Türk Coğrafya Kurumu 28. Meslek Haftası (10-12 Haziran 1998) Bildirileri*, Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Meslek Haftaları Serisi, 2: 221-253, İstanbul.

- Light, D. (2004). "Street names in Bucharest, 1990-1997: Exploring the modern historical geographies of post-socialist change", *Journal of Historical Geography*, 30(1): 154-172.
- Light, D., Nicolae, I. ve Suditu, B. (2002). "Toponymy and the communist city: Street names in Bucharest", 1948-1965', *Geo Journal*, 56: 135-144.
- Ortaç, S., Yapucu, O., ve Özgün, C. (2010). *Değişim Sürecinde Aydın (XIX. Yüzyıldan Günümüze, Sosyal ve Ekonomik Hayatın Dönüşümü)*. Sabri Sürgevil (ed.), İtimat Ofset: Aydın.
- Özkan, M. ve Yoloğlu, A.C. (2005). "Bir bellek projesi olarak sokak isimlendirmesi: Ankara örneği", *Planlama*, 4: 54-61.
- Öztürk, A.A. (1990). *1877-1878 Savaşından, Balkan Savaşına Kadar İzmir'de Göçmen Sorunu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, DEÜ, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Palonen, E. (2008). "The city-text in post-communist Budapest, Street names, memorials, and the politics of commemoration", *Geo Journal*, 73: 219-230.
- Rose-Redwood, R.S., Alderman, D. ve Azaryahu, M. (2010). "Geographies of toponymic inscription: New directions in critical place-name studies", *Progress in Human Geography*, 34(4): 453-470.
- Şahin, G. (2010). "Türkiye'de yapılmış toponimi çalışmaları", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4): 134-156.
- www.tdk.gov.tr
- Tozduman, A. (1992). *Aydın Güzelhisari'nin Sosyal ve İktisadi Durumu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uğur, A. (2003). "Aydın Şehrinin Kuruluşu ve Gelişme Evreleri", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(2): 41-62.
- Van Oss, A.C. (1982). "Street names in Argentina and the cult of national unity". İçinde R. Buve ve J. Lechner (ed.) *Latijns America Studies in Leiden 1982*, Rijksuniversiteit, Leiden.
- Yaylalı, S. ve Akdeniz, E. (2013). "Kent Tarihi", T.C. Aydın Valiliği, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Nuri Aktakka (ed.) *Aydın İl Tarihi*, Özyurt Matbaacılık: Ankara.
- Yeoh, B.S.A. (1996). "Street names in colonial Singapore", *Geographical Review*, 82(3): 313-322.